

Grzegorz Bąbiak, Beata Katarzyna Jędryka

Przewodnik metodyczny

nauczania geografii i historii Polski

w szkole polonijnej

w klasach IV–VIII

Przewodnik metodyczny

nauczania geografii i historii Polski
w szkole polonijnej w klasach IV–VIII

© Copyright by Instytut Polonistyki Stosowanej
Wydział Polonistyki UW

Warszawa 2016

ISBN 978-83-65667-15-1

Autor

GRZEGORZ BĄBIAK, BEATA KATARZYNA JĘDRYKA

Redaktor

NATALIA KACPRZAK

Projekt okładki

ANDRZEJ ZAWADZKI

Skład i łamanie

ANDRZEJ ZAWADZKI

Vizard Andrzej Zawadzki

vizard@list.pl

Zdjęcia na okładce

© fotolia.pl

Publikacja powstała w ramach projektu *Uczeń i nauczyciel w świecie dwóch języków i dwóch kultur – dydaktyka języka polskiego w szkolnictwie polonijnym w USA (etap I–III)*
Etap II. Nauczanie w klasach IV–VIII
współfinansowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej

Grzegorz Bąbiak, Beata Katarzyna Jędryka

Przewodnik metodyczny

nauczania geografii i historii Polski
w szkole polonijnej w klasach IV–VIII

Warszawa 2016

SPIS TREŚCI

GEOGRAFIA I WIEDZA O POLSCE Beata K. Jędryka.	7
--	----------

CELE NAUCZANIA GEOGRAFII POLSKI I WIEDZY O POLSCE W SZKOŁACH POLONIJNYCH	7
---	----------

A. Podstawa programowa dla szkół polonijnych w zakresie nauczania geografii Polski i wiedzy o Polsce.	7
B. Treści geograficzno-przyrodnicze, do których odwołują się karty pracy oraz tablice dydaktyczne.. . . .	8
C. Praca z kartami.. . . .	9

KLASA IV	11
KLASA V	17
KLASA VI	22
KLASA VII	27
KLASA VIII	32

HISTORIA Grzegorz P. Bąbiak.	37
---	-----------

CELE NAUCZANIA HISTORII POLSKI W SZKOŁACH POLONIJNYCH	37
--	-----------

KLASA IV	45
KLASA V	50
KLASA VI	56
KLASA VII	61
KLASA VIII	66

GEOGRAFIA I WIEDZA O POLSCE

Beata K. Jędryka

CELE NAUCZANIA GEOGRAFII POLSKI I WIEDZY O POLSCE W SZKOŁACH POLONIJNYCH

Liczba godzin dydaktycznych w szkole polonijnej w USA, podczas których uczniowie rozwijają swoje kompetencje językowe oraz poznają historię i geografę Polski, ogranicza się zazwyczaj do trzydziestu piątków lub sobót w ciągu roku szkolnego. Dyrektorzy placówek starają się rozplanować naukę tak, aby nie pominąć żadnego z elementów kształcenia i czasami udaje im się zachować równowagę pomiędzy nauczanymi przedmiotami, jednak zazwyczaj większość lekcji poświęcona jest nauczaniu literatury polskiej i elementów języka, a zajęcia z historii i geografii odbywają się naprzemiennie.

A. Podstawa programowa dla szkół polonijnych w zakresie nauczania geografii Polski i wiedzy o Polsce.

Obecność treści edukacyjnych związanych z wiedzą o Polsce w programach nauczania w polonijnych szkołach wynika z *Podstawy programowej dla uczniów polskich uczących się za granicą*, opublikowanej przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w 2010 roku. Zgodnie z założeniem Ministerstwa dokument ten ma stanowić podstawę tworzenia lokalnych programów nauczania, a także opracowywania materiałów dydaktycznych. Adresatami publikacji są nauczyciele polskich szkół lub polskich ośrodków edukacyjnych, które działają za granicą. W dokumencie nie dokonano rozróżnienia między szkołami polonijnymi a szkołami polskimi, dlatego należy założyć, że jest on przeznaczony dla obu rodzajów placówek.

Podstawa programowa... określa treści kształcenia językowego oraz kulturowego, uwzględnia również zagadnienia z historii oraz geografii Polski. Publikację można uznać za wykaz umiejętności, którymi powinien wykazywać się uczeń po zakończeniu określonego etapu nauki. Autorzy publikacji wyznaczyli trzy etapy edukacji, opierając się na grupach wiekowych: 5 – 9 lat, 10 – 13 lat oraz powyżej 14 lat. Podział ten ma zastoso-

wanie nie tylko w odniesieniu do kompetencji językowych, ale także do znajomości treści geograficzno-przyrodniczych.

Podczas nauki geografii Polski w klasach IV – VIII szkoły podstawowej uczniowie polonijni powinni przyswoić sobie następujące zagadnienia:

1. Polska na mapie Europy.
2. Moja Ojczyzna – miejsce pochodzenia rodziny ucznia.
3. Krajobraz Polski.
4. Człowiek i jego działalność gospodarcza.
5. Polska we współczesnym świecie.
6. Mapa – umiejętność czytania, interpretacji i posługiwania się mapą Polski w języku polskim.
7. Położenie i środowisko przyrodnicze Polski.
8. Ludność Polski.
9. Wybrane zagadnienia z geografii gospodarczej.
10. Regiony geograficzne Polski.

B. Treści geograficzno-przyrodnicze, do których odwołują się karty pracy oraz tablice dydaktyczne.

Karty pracy oraz tablice dydaktyczne mają stanowić materiał uzupełniający do podręczników, z którymi pracują dzieci w Stanach Zjednoczonych. Dla każdej klasy przygotowano zestaw 10 kart, których treść zgodna jest z tematami *Podstawy programowej...* Poziom językowy zadań odpowiada kompetencji językowej uczniów szkoły polonijnej w USA na określonym etapie nauki. Tablice dydaktyczne mają stanowić wsparcie nie tylko dla nauczyciela, ale przede wszystkim dla ucznia.

Głównym celem dydaktycznym kart oraz tablic jest przybliżenie uczniom polonijnym Polski jako kraju, który, oprócz posiadania pięknej przyrody, zabytków kultury i architektury, dynamicznie się rozwija. Autorzy starali się w atrakcyjny dla ucznia sposób pokazać to, czego nie ma w szkolnych podręcznikach – w tym celu wykorzystano kolorowe fotografie oraz autorskie mapy, które umieszczono na tablicach dydaktycznych. Należy zaznaczyć, że treści dydaktyczne uwzględnione na kartach nie pokrywają się z materiałem umieszczonym w polonijnych podręcznikach, a fotografie, które wykorzystano, także nie są obecne w ogólnodostępnych pomocach szkolnych. Jest to zabieg celowy – uczeń musi odczuwać chęć zdobycia nowej wiedzy, co wydaje się niemożliwe, jeżeli wciąż czyta te same fragmenty tekstów i ogląda te same zdjęcia.

Karty pracy mają charakter informacyjny – uczeń, rozwiązując poszczególne zadania, poznaje interesujące miejsca w Polsce. Karty można wykorzystywać do pracy w klasie lub jako zadania domowe dla uczniów. Nie zachęcamy jednak do wykorzystywania kart

jako testów lub klasówek, ponieważ nie takie jest metodyczne założenie tego materiału dydaktycznego. Do wspólnego rozwiązywania niektórych zadań warto zaangażować rodziców lub innych członków rodziny uczniów. Działanie to, oprócz wymiaru edukacyjnego, będzie mieć wymiar integracyjny. Dzieci będą mogły rozmawiać o Polsce w domu, który jest ich naturalnym środowiskiem, poznając jednocześnie historię własnej rodziny oraz jej losy na emigracji.

Proponowane na kartach treści dydaktyczne przybliżają polonijnemu uczniowi obraz Polski. Każda karta stanowi odrębny temat, ale nie oznacza to, że nie wiąże się z innymi kartami. Czasami karta odwołuje się do wiedzy zdobytej podczas pracy z kartami przygotowanymi dla innych przedmiotów. Należy podkreślić, że zadania umieszczone na kartach odwołują się zarówno do treści historycznych, jak i przyrodniczych oraz geograficznych. Zabieg ten jest charakterystyczny dla nauczania zintegrowanego, zalecanego w szkolnictwie polonijnym. Podejście interdyscyplinarne w dydaktyce przynosi większe efekty, jest również bardziej atrakcyjne dla uczniów, którzy przywykli do takiego sposobu nauczania w szkole amerykańskiej.

Przygotowany materiał można potraktować jako przewodnik po Polsce. Na kartach prezentowane są duże miasta takie jak: Szczecin, Wrocław, Łódź, Toruń czy Lublin. Celowo nie przygotowano żadnej karty o Warszawie, Gdańsku czy Krakowie, ponieważ nie chciano powielać informacji zawartych w polonijnych podręcznikach. Można powiedzieć, że miasta te są już „wyeksploatowane” dydaktycznie, a uczniowie mają już czasami przesytność informacji na ich temat.

Czymś dotąd niespotykanym w materiałach dydaktycznych, adresowanych do Polonii, są karty prezentujące mniejsze i mniej znane miasta: Radom, Skierniewice, Grudziądz, Kłodzko, Białystok czy Sanok. Karty te mają zachęcić uczniów do pogłębiania wiedzy o mniej znanych regionach Polski. Przygotowując je, pamiętano, że rodziny polskich uczniów pochodzą z różnych zakątków naszego kraju i w ten sposób chciano przybliżyć im „małą Ojczyznę”. W tym celu warto również odwoływać się do rodzinnych doświadczeń uczniów podczas pracy z kartami.

Oprócz kart dotyczących miast w zestawach znajdują się karty poświęcone przyrodzie w Polsce. Uczniowie poznają florę i faunę poszczególnych regionów, wybrane parki narodowe, polskie rzeki, pustynie, wydmy oraz wybrane pasma górskie. Wśród kart znajdują się karty tematyczne, np.: polskie uniwersytety, latarnie morskie czy zamki krzyżackie.

C. Praca z kartami.

Dla każdej karty pracy został przygotowany opis, który zawiera tytuł, numer karty, cele dydaktyczne oraz komentarz dydaktyczny. W komentarzu umieszczono dodatkowe instrukcje dla nauczyciela oraz wskazano pomoce, które należy przynieść na zajęcia. Pomocami tymi są

zazwyczaj mapy Polski, przewodniki turystyczne lub wydrukowane tablice dydaktyczne, które można pobrać ze strony internetowej projektu.

Na większości kart umieszczono konturową mapę Polski, na której zaznaczono województwa. Za każdym razem, kiedy uczeń poznaje nowe miasto, nowy region lub obiekt geograficzny, powinien pokolorować województwo, w którym miejsce to się znajduje. Jeżeli region obejmuje kilka województw, kolorujemy cały obszar. Zadanie to służy utrwaleniu wiadomości z zakresu geografii Polski. Po wykonaniu zadań z mapą (pokazywanie na mapie, kolorowanie mapy) uczniowie nie powinni mieć problemów z umiejscawianiem poszczególnych miejsc na mapie Polski.

Na każdej karcie znajdują się od 3 do 5 zadań oraz fotografie. Większość zdjęć została podpisana. Zachęcamy do wspólnego czytania podpisów, ponieważ w ten sposób uczniowie poznają Polskę. Zadania zostały tak przygotowane, aby zachęcić uczniów do samodzielnego lub z pomocą rodziców wyszukiwania konkretnych informacji. W komentarzach podpowiadamy, w jaki sposób należy prowadzić lekcję z kartami. Przede wszystkim wskazane jest odwoływanie się do wcześniej zdobytej przez uczniów wiedzy, a dopiero później odsyłanie uczniów do wiadomości umieszczonych w publikacjach książkowych lub zasobach internetowych.

Jeżeli warunki w szkole to umożliwiają, na lekcjach warto posiłkować się filmami o tematyce przyrodniczej oraz turystycznej związanej z Polską zamieszczonymi na popularnym serwisie internetowym „YouTube”. Zachęcamy również do odwiedzania stron internetowych parków narodowych oraz poszczególnych miast i obiektów, podczas pracy z kartami.

Uzupełnieniem kart oraz lekcji mogą być materiały publikowane na stronie internetowej serwisu www.edu.tvp.pl, spośród których szczególnie rekomendujemy cykl *Załoga Eko*, *Dzika Polska*, *Leśnym tropem* oraz *Nie ma jak Polska*. Krótkie materiały filmowe można oglądać wspólnie na zajęciach, uczniowie mogą to robić także z rodzicami w domu.

KLASA IV

NUMER KARTY	IV1
TYTUŁ KARTY	Kraina Tysiąca Jezior
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą. 2. Utrwalenie wiadomości o rejonie Mazur (jeziora, rzeki, miasta). 3. Utrwalenie wiadomości o podziale administracyjnym Polski. 4. Powtórzenie polskiego alfabetu.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, uczniowie powinni przynieść kredki. Karta ma charakter powtórzeniowy, dlatego wcześniej należy przekazać uczniom niezbędne informacje na temat regionu Mazur (miasta, rzeki, jeziora). Warto wspólnie z uczniami przejrzeć foldery reklamowe tego regionu oraz strony internetowe mazurskich miast i obiektów geograficznych.

NUMER KARTY	IV2
TYTUŁ KARTY	Mieszkańcy mazurskich lasów
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie zwierząt zamieszkujących mazurskie lasy. 2. Powtórzenie nazw zwierząt. 3. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem (zadanie polegające na odszukiwaniu informacji w tekście). 4. Powtórzenie sposobu tworzenia formy liczby mnogiej nazw poszczególnych zwierząt.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta służy powtórzeniu wiadomości za zakresu przyrody Polski oraz gramatyki języka polskiego, a także ćwiczeniu umiejętności czytania ze zrozumieniem. Pracując z kartą, uczniowie poznają nowe nazwy zwierząt, typowe dla regionu Mazur. W tekście umieszczonym na karcie pojawiają się nazwy zwierząt, które nie zostały zilustrowane na karcie, dlatego na zajęcia warto przynieść fotografie tych ssaków, co ułatwi uczniom zapamiętanie nowych słów. Nie jest wymagane, aby dzieci opanowały pamięciowo wszystkie nazwy zwierzęta. Poziom trudności tekstu można określić jako łatwy.

NUMER KARTY	IV3
TYTUŁ KARTY	Nad Biebrzą
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą Polski. 2. Poznanie położenia geograficznego rzeki Biebrzy. 3. Poznanie fauny terenu Biebrzy (łoś). 4. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem (zadanie „prawda/fałsz”).
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta służy powtórzeniu wiadomości z zakresu przyrody Polski oraz ćwiczeniu umiejętności czytania ze zrozumieniem. Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto przynieść mapę Polski, aby uczniowie mogli dokładnie zobaczyć, którą rzeką płynie rzeka Biebrza. Wykorzystany w karcie fragment tekstu ma charakter informacyjny i dotyczy największego ssaka krainy Biebrzy – łośia. Nauczyciel może dodatkowo zastosować inne techniki dydaktyczne w celu utrwalenia wiadomości o łośiu, np. budowanie pytań, zadawanie pytań, kończenie zdań lub quiz. Trudne wyrazy na karcie: <i>podmokłe, roślinożerne</i> należy uczniom wyjaśniać. Poziom trudności tekstu można określić jako łatwy. Dodatkowo warto porozmawiać z uczniami o kładkach ułatwiających obserwację zwierząt (fotografia nr 3).

NUMER KARTY	IV4
TYTUŁ KARTY	Biebrzański Park Narodowy
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie podstawowych wiadomości o Biebrzańskim Parku Narodowym. 2. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem (zadanie polegające na odszukiwaniu informacji w tekście i odpowiadaniu na pytania szczegółowe). 3. Powtórzenie wiadomości o parkach narodowych w Polsce.

KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter informacyjno-powtórzeniowy i służy utrwaleniu wiadomości przyrodniczych oraz rozwijaniu umiejętności czytania ze zrozumieniem. Umieszczony na karcie fragment tekstu dotyczy życia bobrów, dlatego warto na zajęciach pokazać krótki film o życiu tych zwierząt – ponad kilkanaście filmów jest dostępnych w Internecie. Film pomoże zobrazować treści przekazywane na zajęciach. Na zajęcia można również przynieść fotografię przedstawiającą <i>żeremie</i>, co ułatwi uczniom zrozumienie tego terminu, który jest najtrudniejszy w zasobie leksykalnym karty. Nie jest konieczne, aby uczniowie zapamiętali ten termin, jednak nie można go pominąć, ponieważ ściśle wiąże się z życiem tego zwierzęcia charakterystycznego dla Biebrzańskiego Parku Narodowego. Jeżeli uczniowie będą mieć problem podczas wykonywania zadań nr 2 i 3, należy pomóc im, prezentując tablicę parków narodowych w Polsce.
---------------------------	---

NUMER KARTY	IV5
TYTUŁ KARTY	Szczecin – miasto portowe
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą Polski. 2. Poznanie położenia geograficznego Szczecina. 3. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem (zadanie polegające na kończeniu zdań). 4. Nauka oraz powtórzenie wybranych nazw geograficznych.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta służy powtórzeniu wiadomości z zakresu geografii Polski oraz ćwiczeniu umiejętności czytania ze zrozumieniem. Po lekturze krótkiego tekstu o Szczecinie uczniowie muszą dokończyć zdania konkretnymi informacjami. Zadanie nr 3 służy utrwaleniu wybranych nazw geograficznych, o których była mowa w zadaniu nr 2. Jest to także ćwiczenie rozwijające umiejętność czytania ze zrozumieniem. Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, można przynieść mapę fizyczną Polski, zdjęcia oraz pocztówki ze Szczecina. Warto porozmawiać z uczniami o tym, czy byli kiedyś w tym mieście oraz czy mają w jego okolicach rodzinę.

NUMER KARTY	IV6
TYTUŁ KARTY	Szczecińskie Dni Morza
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie herbu i flagi Szczecina. 2. Rozwija umiejętności czytania ze zrozumieniem. 3. Rozwijanie umiejętności pisania tekstu użytkowego – zaproszenie. 4. Poznanie herbu Lublina oraz Krakowa.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta służy powtórzeniu wiadomości z zakresu geografii Polski oraz ćwiczeniu umiejętności czytania ze zrozumieniem i samodzielnego pisania krótkiego tekstu użytkowego – zaproszenia. Jeżeli uczniowie będą mieć problem z rozwiązaniem zadania nr 1, warto wykorzystać jako pomoc i podpowiedź tablicę z miastami wojewódzkimi, na której pokazane zostały herby oraz flagi poszczególnych jednostek administracyjnych Polski. Podczas rozwiązywania zadania nr 2 można wykorzystać zdjęcia z obchodów Dni Morza lub obejrzeć z uczniami krótki film z tego wydarzenia zamieszczony na stronie internetowej miasta lub w serwisie „YouTube”. Trudnym słowem na karcie jest wyraz <i>gryf</i>, dlatego należy je wyjaśnić uczniom.

NUMER KARTY	IV7
TYTUŁ KARTY	Wysokie góry
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą Polski. 2. Powtórzenie wiadomości o Tatrach. 3. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem. 4. Rozwijanie umiejętności mówienia (pole semantyczne: góry oraz czas wolny w górach). 5. Powtórzenie wiadomości/nauka o wybranych obiektach geograficzno-turystycznych w Zakopanem oraz jego okolicach.

KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter powtórzeniowy i sprawdza podstawowe wiadomości o Tatrach oraz Zakopanem. Jeżeli obiekty geograficzno-turystyczne, o których jest mowa w zadaniu nr 3, nie są znane uczniom, należy je objaśnić podczas lekcji. Warto w tym celu przynieść fotografie tych miejsc. Dopiero wtedy uczniowie będą w stanie samodzielnie rozwiązać zadanie. Karta służy powtórzeniu wiadomości z zakresu wiedzy o Polsce, a także ćwiczeniu umiejętności czytania ze zrozumieniem oraz umiejętności mówienia (opisywanie Giewontu i krajobrazu zimowego). Rozwiązując zadanie nr 2, warto odwołać się do legendy o Giewoncie. W zasobach internetowych można znaleźć odczyt legendy <i>Śpiący rycerze</i> w wykonaniu Marka Malmana (dodatkowy cel dydaktyczny – rozwijanie umiejętności słuchania ze zrozumieniem).
---------------------------	--

NUMER KARTY	IV8
TYTUŁ KARTY	Pamiętki z gór
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie produktów regionalnych. 2. Utrwalenie nazw wybranych obiektów turystycznych Zakopanego oraz jego okolic. 3. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Przed zajęciami, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto porozmawiać z uczniami o tym, jakie są regionalne produkty w polskich górach. Warto również przynieść na lekcję góralskie wyroby lub pokazać ich fotografie i porozmawiać o tych produktach z uczniami – opisać je, poznać ich historię. Jako kontynuację zadania nr 2 można zaproponować uczniom, żeby samodzielnie napisali pocztówkę z gór. Dodatkowo warto wspólnie z uczniami przygotować album o Zakopanem.

NUMER KARTY	IV9
TYTUŁ KARTY	Łódź
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą. 2. Poznanie podstawowych wiadomości o Łodzi. 3. Rozwijane umiejętności czytania ze zrozumieniem. 4. Poznanie flagi i herbu Łodzi.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter informacyjny, podczas pracy z nią uczniowie poznają położenie geograficzne Łodzi. Zadanie nr 2 rozwija umiejętność czytania ze zrozumieniem (zadanie polegające na uzupełnianiu tekstu wyrazami z ramki). Poziom trudności tekstu można określić jako łatwy, nie ma potrzeby wprowadzania dodatkowego słownictwa. Podczas wykonywania zadania nr 3 warto skorzystać z tablicy edukacyjnej, na której są przedstawione herby i flagi wszystkich miast wojewódzkich.

NUMER KARTY	IV10
TYTUŁ KARTY	Śladami kolei warszawsko-wiedeńskiej
CEL DYDAKTYCZNY	1. Powtórzenie nazw kwiatów, warzyw oraz owoców. 2. Powtórzenie słownictwa związanego z podróżą koleją. 3. Poznanie Skierniewic jako stolicy nauk ogrodniczych. 4. Poznanie podstawowych wiadomości o kolei warszawsko-wiedeńskiej.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Przed lekcją, podczas której wykorzystana będzie karta pracy, warto powtórzyć z uczniami nazwy polskich kwiatów, warzyw i owoców. W tym celu można przygotować quiz. Karta służy powtórzeniu wiadomości z zakresu geografii i historii Polski. Przed wykonywaniem zadania nr 2, warto porozmawiać z uczniami o podróżach pociągami. Dopiero później należy wprowadzać wiadomości o kolei warszawsko-wiedeńskiej. Zadanie nr 3 powinno być wykonane jako praca domowa, ponieważ polega m.in. na wyszukiwaniu informacji w Internecie.

KLASA V

NUMER KARTY	V1
TYTUŁ KARTY	Białowieski Park Narodowy
CEL DYDAKTYCZNY	1. Powtórzenie nazw zwierząt typowych dla krajobrazu Białowieskiego Parku Narodowego. 2. Poznanie Białowieskiego Parku Narodowego. 3. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter informacyjny. Uczniowie dowiadują się z niej podstawowych wiadomości o Białowieskim Parku Narodowym. W tym celu przygotowano zadanie nr 2, którego dodatkowym celem jest rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem. Poziom trudności tekstu oceniany jest jako łatwy. Przed rozpoczęciem pracy z tekstem warto wyjaśnić znaczenie terminu <i>osobnik</i>. Zadanie ma charakter powtórzeniowy. Uczniowie nie powinni mieć problemów z nazwaniem zwierząt, ponieważ ich nazwy pojawiły się na kartach pracy dla klasy IV.

NUMER KARTY	V2
TYTUŁ KARTY	Białystok
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą. 2. Poznanie Białegostoku i etymologii nazwy miasta. 3. Powtórzenie nazw miast Polski. 4. Poznanie podstawowych wiadomości o wyznaniach religijnych w Białymstoku.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta prezentuje uczniom podstawowe informacje na temat Białegostoku, element ikonograficzny karty może stanowić materiał uzupełniający lekcję, podczas której rozwijana będzie umiejętność opisywanie budynków. Podczas zajęć warto zapytać uczniów, czy mają rodzinę w Białymstoku, ponieważ znaczny odsetek Polonii w USA pochodzi właśnie z tego regionu.

NUMER KARTY	V3
TYTUŁ KARTY	Polski biegun zimna
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą Polski. 2. Poznanie położenia geograficznego Suwałk. 3. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem. 4. Powtórzenie słownictwa związanego wypoczynkiem.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter informacyjny, dodatkowo rozwija umiejętność czytania ze zrozumieniem (zadanie polegające na uzupełnianiu tekstu wyrazami z ramki). Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto przynieść mapę Polski, co ułatwi uczniom rozwiązywanie zadania nr 1. Suwalszczyzna jest bardzo interesującym regionem, dlatego podczas zajęć można również opowiedzieć uczniom o miejscowości Sejny oraz o Wigierskim Parku Narodowym.

NUMER KARTY	V4
TYTUŁ KARTY	Kanał Augustowski
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie podstawowych wiadomości o Kanale Augustowskim. 2. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter informacyjny. Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto przynieść mapę Polski, na której zaznaczony jest szlak kanału. Poziom trudności tekstu wykorzystanego w zadaniu nr 1 oceniany jest jako średni, dlatego trudne słowa zostały wyszczególnione i należy je objaśnić. Na zajęciach warto pokazać uczniom filmy dostępne w Internecie, na których widać, jak działa śluza kanału. Można także sięgnąć po filmy pokazujące Kanał Augustowski.

NUMER KARTY	V5
TYTUŁ KARTY	Sopockie moło
CEL DYDAKTYCZNY	1. Powtórzenie wiadomości o Trójmieście. 2. Poznanie sopockiego moła. 3. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem (zadanie polegające na odpowiadaniu na pytania).

KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęciach, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto najpierw porozmawiać z uczniami o Morzu Bałtyckim i wypoczynku nad morzem. Fotografie wykorzystane w zadaniu nr 2 należy opisać wspólnie z uczniami. Jeżeli będzie to konieczne, wcześniej należy wprowadzić odpowiednie słownictwo. Tekst w zadaniu nr 3 oceniany jest jako łatwy. Słowo, które może okazać się trudne i wymaga dodatkowego wyjaśnienia to <i>kraniec</i> .
---------------------------	---

NUMER KARTY	V6
TYTUŁ KARTY	Gdynia
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie Gdyni. 2. Powtórzenie słownictwa związanego z akwarystyką oraz transportem wodnym. 3. Poznanie nazw wybranych obiektów turystycznych.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta służy poznaniu przez uczniów miasta Gdynia. Do właściwego wykonania zadania nr 1 warto przygotować pytania, dzięki którym nauczyciel sprawdzi, czy uczniowie zrozumieli tekst. Przed rozpoczęciem rozwiązywania zadania nr 2 należy przypomnieć słownictwo związane z akwarystyką oraz porozmawiać z uczniami o tym, czy byli kiedyś w oceanarium i co można tam zobaczyć. Zadanie nr 2 należy wykorzystać jako pracę domową, ponieważ rysowanie jest czasochłonne. W celu ułatwienia wykonania zadania nr 3 można dodatkowo przynieść różne zdjęcia obiektów pływających – statków, łodzi, żaglówek, kajaków.

NUMER KARTY	V7
TYTUŁ KARTY	Kielce
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą Polski. 2. Poznanie podstawowych wiadomości o Kielcach. 3. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem. 4. Rozwijanie umiejętności mówienia i pisanie (pole semantyczne: architektura).

KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter informacyjny. Podczas wykonywania zadania nr 1 można wykorzystać jako dodatkową pomoc tablicę edukacyjną z miastami wojewódzkimi. Podczas wykonywania zadania nr 2 warto zadawać pytania, dzięki którym nauczyciel sprawdzi, czy uczniowie zrozumieli tekst o Kielcach. Ponadto tekst można uzupełnić fotografiami obiektów. Zadanie nr 3 można rozwiązać na dwa sposoby: 1) ustny opis zamku podczas zajęć przy wykorzystaniu pomocniczej listy słów i wyrażen, 2) praca domowa polegająca na pisemnym opisie zamku.
---------------------------	--

NUMER KARTY	V8
TYTUŁ KARTY	Góry Świętokrzyskie
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie podstawowych wiadomości o Górach Świętokrzyskich. 2. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto przynieść mapę Polski, a jeżeli jest taka możliwość także mapę Gór Świętokrzyskich. Zadanie nr 1 powinno zostać rozwiązane wspólnie na lekcji. Można wraz z uczniami zbudować rodzinę wyrazów pochodzących od słowa <i>czarownica</i> . Zadanie nr 2 sprawdza umiejętność czytania ze zrozumieniem. Po ułożeniu spójnego pod względem logicznym tekstu, warto przygotować pytania do niego oraz dodatkowo fotografie miejsc, o których jest mowa w tekście.

NUMER KARTY	V9
TYTUŁ KARTY	Częstochowa
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą. 2. Poznanie podstawowych wiadomości o Częstochowie. 3. Poznawanie Szlaku Orlich Gniazd.

KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto przynieść mapę Polski, aby ułatwić uczniom rozwiązanie zadanie nr 1. Można również porozmawiać z nimi o tym, czy byli kiedyś w tym mieście. Należy również nawiązać do Narodowego Sanktuarium Matki Boskiej Częstochowskiej w Doylestown (Pensylwania), do którego pielgrzymuje Polonia w USA. Zadanie nr 3 wymaga wyjaśnienia, czym jest szlak, ale powinno być wykonane jako praca domowa, ponieważ wymaga od uczniów samodzielnego wyszukania konkretnych informacji.
---------------------------	---

NUMER KARTY	V10
TYTUŁ KARTY	Katowice
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą. 2. Poznanie Katowic. 3. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, można przynieść mapę fizyczną Polski lub wykorzystać tablicę edukacyjną przedstawiającą miasta wojewódzkie i ich lokalizację. Przed wykonaniem zadania nr 2 warto porozmawiać z uczniami o tym, co to jest kopalnia i huta (rodzaje kopalń i hut). Podczas lekcji dotyczącej Katowic można również nawiązać do górniczego święta Barbórka.

KLASA VI

NUMER KARTY	VI1
TYTUŁ KARTY	Sandomierz
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą. 2. Poznanie Sandomierza i jego zabytków. 3. Poznanie legendy o podziemiach Sandomierza. 4. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter informacyjny. Uczniowie dowiadują się z niej podstawowych wiadomości o Sandomierzu. Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto przynieść mapę fizyczną Polski, żeby ułatwić uczniom rozwiązanie zadania nr 1. Dodatkowym celem zadania nr 2 jest rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem. Poziom trudności tekstu oceniany jest jako łatwy. Przed rozpoczęciem pracy z tekstem warto wyjaśnić znaczenie terminu <i>wąwóz</i>. Zadanie nr 3 wymaga od uczniów samodzielnej pracy i może zostać wykonane w domu. W Internecie dostępna jest legenda o podziemiach Sandomierza czytana przez Marka Malmana.

NUMER KARTY	VI2
TYTUŁ KARTY	Radom
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą. 2. Poznanie Radomia i jego okolic. 3. Powtórzenie wiadomości o Janie Kochanowskim. 4. Poznanie słownictwa związanego z lotnictwem.

KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta prezentuje uczniom podstawowe wiadomości o Radomiu i jego okolicach. Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto przynieść mapę fizyczną Polski, aby ułatwić uczniom rozwiązywanie zadania nr 1. Kolejne zadanie rozwija umiejętność pisania i odwołuje się do słownictwa dotyczącego lotnictwa, dlatego wcześniej należy powtórzyć z uczniami wiadomości na ten temat. Ostatnie zadanie ma charakter powtórzeniowy i odwołuje się do tekstów literackich z programu szkolnego.
---------------------------	--

NUMER KARTY	VI3
TYTUŁ KARTY	Grudziądz
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą Polski. 2. Poznanie położenia geograficznego Grudziądza. 3. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem. 4. Powtórzenie słownictwa zawiązanego architekturą. 5. Powtórzenie wiadomości o Zakonie Krzyżackim.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter informacyjny. Wiadomości o mieście Grudziądz są zawarte w poleceniach do zadań. Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto przynieść mapę fizyczną Polski, aby ułatwić uczniom rozwiązanie zadania nr 1 oraz zadania nr 2. Trudne słowa, które pojawiają się na karcie to: <i>spichlerz</i> , <i>kondygnacja</i> . W trakcie rozwiązywania zadania nr 2, można prześledzić, którędy płynie Wisła i wyjaśnić rolę tej rzeki w życiu gospodarczym Polski na przestrzeni wieków. Przed rozpoczęciem wykonywania zadania nr 3 należy przypomnieć uczniom historię Krzyżaków na ziemiach Polski.

NUMER KARTY	VI4
TYTUŁ KARTY	Włocławek
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie podstawowych wiadomości o Włocławku. 2. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem. 3. Powtórzenie wiadomości o Mikołaju Koperniku.

KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter informacyjny i w tym celu przygotowano zadanie nr 1, rozwijające również umiejętność czytania ze zrozumieniem. Poziom trudności tekstu oceniany jest jako łatwy. Trudne wyrazy to: <i>osada, zapora</i> i należy je wyjaśnić przed rozpoczęciem rozwiązywania zadania. Zadanie nr 2 ma charakter powtórzeniowy. Po jego wykonaniu uczniowie mogą przygotować mini-prezentację o Mikołaju Koperniku.
---------------------------	--

NUMER KARTY	VI5
TYTUŁ KARTY	Latarnie morskie
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie, czym jest latarnia morska. 2. Poznanie latarni morskich w Polsce.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęciach, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto najpierw porozmawiać z uczniami temat Morza Bałtyckiego. Dodatkowo trzeba przybliżyć uczniom tematykę marynistyczną oraz wyjaśnić, czym jest latarnia morska. Można zapytać ich o to, czy ktoś z nich odwiedził kiedyś latarnię morską. Zadanie nr 2 powinno być wykonane jako praca domowa, ponieważ wymaga samodzielnego wyszukiwania informacji. Na zajęciach można odtworzyć krótki film Zbigniewa Gałązki o latarniach morskich w Polsce, który jest dostępny na serwisie „YouTube”.

NUMER KARTY	VI6
TYTUŁ KARTY	Półwysep Helski
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie Półwyspu Helskiego. 2. Powtórzenie słownictwa związanego z turystyką. 3. Poznanie miejscowości na Półwyspie Helskim.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta służy poznaniu podstawowych wiadomości o Półwyspie Helskim. Informacje o tej części Polski zostały zawarte w poleceniach do poszczególnych zadań. Zadanie nr 2 zakłada samodzielną pracę ucznia w domu lub wspólną pracę uczniów na lekcji. Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, można przynieść przewodniki turystyczne lub prospekty o Półwyspie Helskim, na podstawie których uczniowie rozwiążą zadania nr 2 oraz zadanie nr 3. Warto również powtórzyć słownictwo związane z wypoczynkiem i bezpieczeństwem nad morzem.

NUMER KARTY	VI7
TYTUŁ KARTY	Bieszczady
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą Polski. 2. Poznanie podstawowych wiadomości o Bieszczadach. 3. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter informacyjny. Do zadania nr 1 jako pomoc dodatkową można wykorzystać tablicę edukacyjną pokazującą parki narodowe w Polsce. Do zadania nr 2 warto przygotować polecenia, które sprawdzą, czy uczniowie zrozumieli tekst o Bieszczadach. Tekst o zaporze w Solinie można zilustrować fotografiami obiektów. Celem tego zadania jest rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem, dlatego warto wcześniej przygotować samodzielnie dwa dodatkowe ćwiczenia, np. listę pytań do tekstu lub opracować tekst ponownie, usuwając z niego wybrane fragmenty, które uczeń będzie miał uzupełnić samodzielnie.

NUMER KARTY	VI8
TYTUŁ KARTY	Sanok
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie podstawowych wiadomości o Sanoku. 2. Przypomnienie postaci historycznych, które są związane z tym miastem. 3. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto przynieść mapę Polski oraz reprodukcje obrazów przedstawiające Władysława Jagiełłę, Bonę Sforzę oraz Zdzisława Beksińskiego, które będą pomocne przy rozwiązaniu zadania nr 1. Celem tego zadania jest rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem. Uczniowie mogą również samodzielnie przygotować listę pytań do tekstu lub mały quiz o Sanoku. Zadanie nr 2 również sprawdza umiejętność czytania ze zrozumieniem. Ponadto na lekcji warto porozmawiać z uczniami o tym, czym różni się kolejka wąskotorowa od normalnej kolei.

NUMER KARTY	VI9
TYTUŁ KARTY	Pustynia Błędowska
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą. 2. Poznanie Pustyni Błędowskiej. 3. Poznanie oznakowania szlaków turystycznych w Polsce.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto przynieść mapę Polski, aby ułatwić uczniom rozwiązanie zadania nr 1. Można również porozmawiać z nimi o tym, czy byli kiedyś na pustyni i co można tam zobaczyć. Zadanie nr 2 wymaga od uczniów samodzielnego wyszukania informacji, dlatego może być pracą domową. W trakcie pracy z kartą warto porozmawiać z uczniami na temat bezpieczeństwa podczas podróżowania oraz o krajobrazie pustynnym.

NUMER KARTY	VI10
TYTUŁ KARTY	Ojcowski Park Narodowy
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą. 2. Poznanie Ojcowskiego Parku Narodowego. 3. Poznanie mitologicznej postaci Herkulesa. 4. Rozwijanie umiejętności mówienia.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter informacyjny. Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, można przynieść mapę fizyczną Polski lub wykorzystać tablicę edukacyjną przedstawiającą parki narodowe w Polsce. Przed wykonaniem zadania nr 2 warto porozmawiać z uczniami o mitologii, w szczególności o Herkulesie. Umiejętność płynnego wypowiadania się w języku polskim można rozwijać poprzez opisywanie fotografii zamieszczonych na karcie. Termin <i>hibernacja</i> , będący tematem zadania nr 3, wymaga wyjaśnienia.

KLASA VII

NUMER KARTY	VII1
TYTUŁ KARTY	Bydgoszcz
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą. 2. Poznanie podstawowych wiadomości o Bydgoszczy. 3. Rozwijanie umiejętności pisania.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter informacyjny. Uczniowie dowiadują się z niej podstawowych informacji na temat Bydgoszczy. Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto przynieść mapę fizyczną Polski lub tablicę edukacyjną z miastami wojewódzkimi. Zadanie nr 2 rozwija umiejętność samodzielnego pisania tekstów użytkowych – notatka. Słowa pojawiające się w poleceniach nie są trudne, uczniowie poznali je pracując z wcześniejszymi kartami. Na zajęciach warto porozmawiać z uczniami o fotografiach umieszczonych na karcie oraz wspomnieć o tym, że Bydgoszcz nazywana jest „polską Wenecją”.

NUMER KARTY	VII2
TYTUŁ KARTY	Polskie uniwersytety
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie historii polskiego szkolnictwa wyższego. 2. Poznanie uniwersytetów. 3. Powtórzenie wiadomości o wybranych Polakach.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta prezentuje uczniom podstawowe informacje o polskich uniwersytetach. Najtrudniejszym zadaniem na karcie pracy jest zadanie nr 3, ponieważ wymaga od uczniów wykorzystania wiedzy o znanych Polakach. Jeżeli uczniowie będą mieć problemy z rozwiązaniem tego zadania, warto przygotować dla nich dodatkowe odpowiedzi. Mogą to być obrazy/fotografie osób, o których jest mowa w zadaniu. Na zajęciach można również porozmawiać z uczniami o tym, czym są studia oraz o innych szkołach wyższych, a także o tym, dlaczego ludzie studiują oraz o naukach, które studiują.

NUMER KARTY	VII3
TYTUŁ KARTY	Kaszuby
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą Polski. 2. Poznanie położenia geograficznego Kaszub. 3. Informacje o języku kaszubskim. 4. Powtórzenie słownictwa związanego z etnografią.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter informacyjny. Na lekcję, podczas której wykorzystywana będzie karta pracy, warto przynieść mapę fizyczną Polski, aby ułatwić uczniom rozwiązywanie zadania nr 1. Warto również zajrzeć na stronę internetową Parku Etnograficznego we Wdzydzech oraz pokazać uczniom przykłady folkloru kaszubskiego. W trakcie rozwiązywania zadania nr 3 można odtworzyć uczniom nagranie wypowiedzi w języku kaszubskim oraz pokazać im fotografie książek kaszubskich.

NUMER KARTY	VII4
TYTUŁ KARTY	Olsztyn
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą. 2. Poznanie Olsztyna. 3. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem. 4. Powtórzenie wiadomości o stylu gotyckim.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter informacyjny. Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto przynieść mapę Polski lub tablicę edukacyjną z miastami wojewódzkimi. Zadanie nr 2 dotyczy planetarium i rozwija umiejętność czytania ze zrozumieniem. Poziom trudności tekstu do uzupełnienia oceniany jest jako łatwy. Warto na zajęciach pokazać uczniom filmy poświęcone obserwacji nieba dostępne w Internecie. Można również sięgnąć po dodatkowe słownictwo związane z astronomią. Zadanie nr 3 ma charakter powtórzeniowy i może być wykonane jako praca domowa.

NUMER KARTY	VII5
TYTUŁ KARTY	Koszalin
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie Koszalina – herb i historia. 2. Rozwijanie umiejętności pisania.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęciach, podczas których będzie wykorzystywana karta pracy, warto najpierw pokazać uczniom na mapie Polski, gdzie jest położony Koszalin. Informacji do rozwiązania zadania nr 1 należy szukać w publikacjach historycznych lub w Internecie. Na lekcji należy również wspomnieć o innych polskich miastach hanzeatyckich. Samodzielnej pracy ucznia wymaga zadanie nr 2 – odpowiedzi na pytania uczniowie powinni szukać na stronach internetowych miasta lub w przewodnikach turystycznych. Zadanie nr 3 wymaga pracy z tablicą edukacyjną poświęconą transportowi w Polsce.

NUMER KARTY	VII6
TYTUŁ KARTY	Kołobrzeg
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie Kołobrzegu. 2. Rozwijanie umiejętności samodzielnego pisania. 3. Poznanie legendy o zaślubinach Polski z morzem.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta służy przyswojeniu podstawowych wiadomości o Kołobrzegu. Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść mapę fizyczną Polski. Podczas rozwiązywania zadania nr 1 można przytoczyć uczniom legendę o tym, dlaczego Morze Bałtyckie jest słone. Zadanie nr 2 wymaga od uczniów samodzielnego poszukiwania wiadomości. Na zajęciach można odtworzyć film przedstawiający inscenizację historyczną „zaślubin Polski z morzem”, która jest dostępna na serwisie „YouTube”. Do rozwiązania zadania nr 3 uczniowie mogą wykorzystać przewodniki turystyczne oraz własne doświadczenia – być może któryś z uczniów był kiedyś w Kołobrzegu.

NUMER KARTY	VII7
TYTUŁ KARTY	Sudety
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą Polski. 2. Poznanie podstawowych wiadomości o Sudetach. 3. Poznanie wiadomości o salamandrze plamistej.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter informacyjny. Do zadania nr 1 jako dodatkową pomoc można wykorzystać mapę fizyczną Polski. Warto również poprosić uczniów o opisanie szczytu pokazanego na fotografii. Do rozwiązania zadania nr 2 można wykorzystać informacje umieszczone na stronach internetowych lub przewodniki turystyczne. Zadanie nr 3 również wymaga poszukiwania informacji. W tym celu uczniowie mogą zajrzeć na strony internetowe dotyczące przyrody w Polsce lub do książek przyrodniczych.

NUMER KARTY	VII8
TYTUŁ KARTY	Wrocław
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą. 2. Poznanie Wrocławia – herb i architektura. 3. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto przynieść mapę Polski, aby ułatwić uczniom rozwiązanie zadania 1. Informacji na temat herbu miast należy szukać na stronach internetowych lub w przewodnikach turystycznych. Uczniowie mogą zrobić to samodzielnie w domu lub wspólnie na zajęciach. Na zajęcia warto również przygotować krótką prezentację o architekturze Wrocławia. W Internecie można znaleźć wiele materiałów promocyjnych i pokazać je uczniom lub zachęcić ich do samodzielnych poszukiwań informacji o mieście.

NUMER KARTY	VII9
TYTUŁ KARTY	Ziemia kłodzka
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą. 2. Poznanie wiadomości o ziemi kłodzkiej. 3. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto przynieść mapę Polski, aby ułatwić uczniom rozwiązanie zadania nr 1. Można również porozmawiać z nimi o tym, czy byli kiedyś w tym regionie. Zadanie nr 2 rozwija umiejętność czytania ze zrozumieniem (zadanie polegające na uzupełniania tekstu wyrazami z ramki). Poziom trudności tekstu oceniany jest jako średni. Trudne terminy i zwroty należy wyjaśnić: <i>arsen</i> , <i>sztolnia</i> , <i>bicie monet</i> . Zadanie nr 3 wymaga od uczniów samodzielnego wyszukania informacji, mogą w tym pomóc przewodniki turystyczne.

NUMER KARTY	VII10
TYTUŁ KARTY	Frombork
CEL DYDAKTYCZNE	1. Poznanie Fromborka. 2. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem. 3. Powtórzenie słownictwa związanego z architekturą.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść mapę fizyczną Polski, żeby pokazać uczniom lokalizację miasta. Warto wspólnie z uczniami opisać obiekty architektoniczne pokazane na fotografiach – w ten sposób doskonała będzie umiejętność płynnego wypowiadania się w języku polskim. Dodatkowo należy wytłumaczyć uczniom, czym jest Zalew Wiślany i jaką pełni rolę. Zadanie nr 2, oprócz przekazywania podstawowych informacji, rozwija umiejętność czytania ze zrozumieniem. Poziom trudności tekstu oceniany jest jako średni. Na zajęcia warto przygotować dodatkowe ćwiczenia, np. napisanie kartki pocztowej z Fromborka lub notatki o Mikołaju Koperniku.

KLASA VIII

NUMER KARTY	VIII1
TYTUŁ KARTY	Krzyżackie zamki
CEL DYDAKTYCZNY	1. Powtórzenie wiadomości o Krzyżakach. 2. Powtórzenie wiadomości o gotyku. 3. Poznanie zamków krzyżackich na terenie Polski.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Przed lekcją, podczas której wykorzystywana będzie karta pracy, warto porozmawiać z uczniami na temat Krzyżaków i ich znaczenia w historii Polski. Można również zaprezentować fragment ekranizacji powieści Henryka Sienkiewicza. W celu rozwijania umiejętności słuchania ze zrozumieniem warto sięgnąć po audiobooka i przygotować zadania do odsłuchanego fragmentu. Działania te przydadzą się uczniom do wykonania zadania nr 2 i zadania nr 4. Samodzielna praca uczniów z zasobami internetowymi lub przewodnikami jest niezbędna do wykonania zadania nr 3, dzięki którym poznają podstawowe informacje o zakonie.

NUMER KARTY	VIII2
TYTUŁ KARTY	Polskie rzeki
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie najdłuższych rzek w Polsce. 2. Poznanie Narwiańskiego Parku Narodowego. 3. Poznanie Opola.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, trzeba przynieść mapę fizyczną Polski, aby pokazać uczniom główne rzeki Polski. Na zajęcia warto powielić małą mapkę z zaznaczonymi rzekami do pokolorowania przez uczniów w celu utrwalenia położenia tych rzek. Zadanie nr 4 wymaga odwiedzenia strony internetowej Narwiańskiego Parku Narodowego w celu zdobycia informacji o <i>łotniaku stawowym</i>. W celu pokazania położenia geograficznego parku można skorzystać z tablicy edukacyjnej, na której zostały zaznaczone parki narodowe w Polsce.

NUMER KARTY	VIII3
TYTUŁ KARTY	Gniezno – pierwsza stolica Polski
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą Polski. 2. Poznanie Gniezna – herb i historia. 3. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter informacyjny. Aby rozwiązać zadanie nr 1 oraz zadanie nr 3, uczniowie powinni sięgnąć do przewodników turystycznych lub odwiedzić strony internetowe. Niektóre wiadomości uczniowie zdobyli podczas pracy z innymi kartami. Zadanie nr 2 rozwija umiejętność czytania ze zrozumieniem. Poziom trudności tekstu określany jest jako średni ze względu na występowanie elementów języka specjalistycznego. Na zajęcia warto przygotować dodatkowe zadania sprawdzające, czy uczniowie zrozumieli tekst, np. krzyżówkę lub listę pytań.

NUMER KARTY	VIII4
TYTUŁ KARTY	Poznań
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą. 2. Poznanie Poznania. 3. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter informacyjny, a wiadomości o Poznaniu zostały ujęte w poleceniach do zadań. Aby rozwiązać ćwiczenia, uczniowie muszą samodzielnie lub przy pomocy nauczyciela odszukać wymagane informacje. Znajdą je w przewodnikach turystycznych lub na stronach internetowych miasta. Rozwiązując zadanie nr 2 można opowiedzieć o poznańskich legendach miejskich. Dodatkowo karta rozwija umiejętność pisania tekstów użytkowych – przepis.

NUMER KARTY	VIII5
TYTUŁ KARTY	Słowiński Park Narodowy
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą. 2. Poznanie Pomorza. 3. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem.

KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęciach, podczas których będzie wykorzystywana karta pracy, warto najpierw pokazać uczniom na mapie Polski, gdzie jest położony Słowiński Park Narodowy. Można również wykorzystać tablicę edukacyjną, na której przedstawiono parki narodowe w Polsce. Zadanie nr 2, oprócz rozwijania umiejętności czytania ze zrozumieniem, spełnia rolę informacyjną. Poziom trudności tekstu oceniony jest jako średni ze względu na pojawienie się słownictwa specjalistycznego. Dodatkowo zadanie nr 3 rozwija umiejętność pisania i służy utrwaleniu wiadomości z zakresu geografii Polski.
---------------------------	--

NUMER KARTY	VIII6
TYTUŁ KARTY	Przemysł
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą. 2. Poznanie Przemysła i okolic. 3. Rozwijanie umiejętności pisania.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta służy poznaniu przez uczniów podstawowych wiadomości o Przemysłu. Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść mapę fizyczną Polski, aby ułatwić uczniom rozwiązanie zadania nr 1. Aby wykonać zadanie nr 2 oraz zadanie nr 3, warto przynieść na lekcję przewodniki turystyczne o Przemysłu. Jeżeli karta ma być formą pracy domowej, trzeba podać uczniom listę stron internetowych, na których znajdują odpowiedzi. Na zajęciach można sięgnąć również do legend regionu – posłuchać ich nagrań lub je przeczytać.

NUMER KARTY	VIII7
TYTUŁ KARTY	Opole
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą Polski. 2. Poznanie historii Opola.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter informacyjny. Jako pomoc do zadania nr 1 można wykorzystać mapę fizyczną Polski. Rozwiązując je, warto również wykorzystać tablicę edukacyjną pokazującą miasta wojewódzkie. Do zadania nr 2 należy przygotować informacje z zakresu historii Opola lub listę stron internetowych i przewodniki turystyczne, w których uczniowie będą mogli znaleźć wymagane informacje. Zadanie nr 3 również polega na poszukiwaniu informacji. W tym celu uczniowie mogą zajrzeć na strony internetowe.

NUMER KARTY	VIII8
TYTUŁ KARTY	Kalisz
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą. 2. Poznanie Kalisza. 3. Powtórzenie wiadomości o wybranych postaciach.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto przynieść mapę Polski, aby ułatwić uczniom rozwiązanie zadania nr 1. W celu rozwiązania zadania nr 2 oraz zadania nr 3, należy przygotować odpowiednie informacje lub dać uczniom wskazówki, gdzie można je znaleźć. Zadanie nr 4 służy powtórzeniu wiadomości z zakresu geografii i literatury Polski. Na zajęcia warto przynieść materiał ikonograficzny przedstawiający polskich pisarzy. Rozwiązując to zadanie, można również przytoczyć tytuły utworów poszczególnych pisarzy.

NUMER KARTY	VIII9
TYTUŁ KARTY	Lublin
CEL DYDAKTYCZNY	1. Praca z mapą. 2. Poznanie wiadomości o Lublinie. 3. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter informacyjny. Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto przynieść mapę Polski, aby ułatwić uczniom rozwiązanie zadania nr 1. Można również wykorzystać tablice edukacyjne pokazujące województwa i ich stolicy. Można porozmawiać z uczniami o tym, czy byli kiedyś w tym regionie. Zadanie nr 2 rozwija umiejętność czytania ze zrozumieniem (zadanie „prawda/fałsz”). Na zajęcia można dodatkowo przygotować polecenia do tekstu o Lublinie. Poziom tekstu oceniany jest jako łatwy. Należy omówić sylwetki osób pojawiające się w tekście.

NUMER KARTY	VIII10
TYTUŁ KARTY	Toruń
CEL DYDAKTYCZNY	4. Praca z mapą. 5. Poznanie Torunia. 6. Powtórzenie słownictwa związanego z gotowaniem.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść mapę fizyczną Polski, żeby pokazać uczniom lokalizację miasta. Można również wykorzystać tablice edukacyjne pokazujące województwa i ich stolice. Warto wspólnie z uczniami opisać ratusz pokazany na fotografii. W ten sposób doskonalona będzie umiejętność płynnego wypowiedzania się w języku polskim. Zadanie nr 2 poświęcone jest toruńskim piernikom. Warto obejrzeć z uczniami film pokazujący produkcję piernika. Można również wspólnie dekorować pierniki na zajęciach. Do rozwiązania zadania nr 3 można wykorzystać przewodniki turystyczne.

HISTORIA

Grzegorz P. Bąbiak

CELE NAUCZANIA HISTORII POLSKI W SZKOŁACH POLONIJNYCH

Historia magistra vitae est! Historia jest nauczycielką życia! – brzmi łacińska sentencja zaczerpnięta z dzieł Cyserona, która stała się naczelną zasadą nauk humanistycznych w XIX stuleciu. Powszechne zainteresowanie przeszłością, które rozbudził romantyzm, zaowocowało rozwojem nauki historycznej i powiązanych z nią nauk pokrewnych na wszystkich niemal europejskich uniwersytetach. Na ziemiach polskich w politycznych realiach zaborów historia spełniała o wiele ważniejsze zadania, a tym samym uprawiający ją naukowcy cieszyli się o wiele większym szacunkiem wśród współczesnych. Zarówno malarstwo, jak i literatura (a szczególnie powieść) czerpały bez ograniczeń z ustaleń historyków, z jednej strony popularyzując historię, z drugiej jeszcze bardziej wzmagając zainteresowanie nią. Działający wówczas polihistorzy – Joachim Lelewel, Józef Kremer, Michał Bobrzyński i inni – bardzo często poza pracą naukową pełnili także ważne funkcje państwowe. Analogiczna sytuacja nastąpiła po 1989 roku, kiedy część nowej elity politycznej także była historykami, dość wspomnieć nazwiska Karola Modzelewskiego, Bronisława Geremka, Anny Radziwiłł i Bronisława Komorowskiego, żeby wymienić tylko najbardziej znanych.

Ranga i rola nauki historycznej na ziemiach polskich w XIX wieku wynikała – jak wspomniałem – z wyjątkowej sytuacji politycznej i społecznej „narodu bez państwa”. Tylko poprzez kultywowanie swojej przeszłości, języka i dziedzictwa był on w stanie zachować swoją tożsamość i utrzymać łączność z rodakami z pozostałych zaborów. Na zachodzie Europy okres ten był czasem kształtowania się nowego typu świadomości narodowej, na którą oprócz patrymonium (terytorium, język, dziedzictwo) składała się określona postawa wobec wyzwań współczesności (rewolucja przemysłowa, przemiany społeczne). Na ziemiach polskich wypadki polityczne (powstania) i zapóźnienie ekonomiczne (m.in. uwłaszczenie chłopów przeprowadzane przez zaborców) wyznaczyły inną drogę rozwoju państwa, wykształciły szczególny model postawy patriotycznej (walka i śmierć za ojczyznę w większym stopniu niż praca na rzecz jej rozwoju) oraz wpły-

nęły na stosunek Polaków do własnej przeszłości, ich relację wobec obcego (miejsce Polaka-obywatela wielonarodowej Rzeczypospolitej zajął Polak-katolik) i struktur państwowych („nieswoje państwo”).

Nauczanie historii Polski w okresie zaborów odbywało się poza oficjalnym programem nauczania; nie stanowiło uzupełnienia prezentowanych przez szkołę treści, a wręcz przeciwnie – było swoistą alternatywną edukacją. Kształcenie w szkołach państwowych: rosyjskiej, pruskiej i austriackiej (do 1867 roku) miało doprowadzić do wynarodowienia Polaków. Taka koncepcja skazana było na niepowodzenie wobec silnej tradycji rodzinnej i wielopokoleniowego modelu rodziny polskiej, w których najmłodsi mieli stały kontakt z żywą historią (*oral history*) przekazywaną przez seniorów i seniorki rodu. Ponadto ważnym elementem podtrzymywania więzi z rodakami była religia. Kościół katolicki, mimo swojej lojalistycznej postawy wobec zaborców, uważany był za najtrwalszy fundament świadomości i odrębności narodowej Polaków.

Edukacja historyczna wyniesiona z domu odegrała – obok tajnego nauczania – istotną rolę w kształtowaniu się postaw patriotycznych również w okresie okupacji hitlerowskiej. Podobnie po 1945 roku, kiedy zmieniona rzeczywistość polityczna i przeobrażenie społeczne doprowadziły do negacji i zideologizowania dotychczasowego dorobku naukowego, a historia podporządkowana została doraźnym celom politycznym, przekazywane w kręgu najbliższych historie rodzinne, niekiedy sięgające jeszcze czasów powstania styczniowego, a przede wszystkim opowiadające o powstaniu warszawskim i wypadkach współczesnych, tworzyły alternatywny wobec państwowego przekaz historyczny.

Po 1989 roku nauczanie historii przestało polegać jedynie na przekazywaniu treści służących podtrzymaniu tożsamości narodowej i więzi państwowych. Zachodzące przemiany umożliwiły przesunięcie akcentów w programach nauczania w kierunku zrozumienia procesów dziejących się w Polsce, Europie i na świecie. Taka edukacja miała pomóc w odnalezieniu się w szerszej, ogólnoeuropejskiej tradycji i poznaniu dziedzictwa kulturowego, a także zrozumieniu ideowych wyzwań w nowej rzeczywistości po upadku systemu pojałtańskiego: migracji ludności, terroryzmu, wojen etnicznych i religijnych. Jednak dwa stulecia „osobnej edukacji historycznej” odcisnęły swoje piętno na specyficznym stosunku Polaków do historii ojczystej, który najpełniej wyraża się w organizowanych regularnie inscenizacjach i rekonstrukcjach niemal wszystkich ważniejszych wydarzeń historycznych.

Rok 1989 był także początkiem swobodnych kontaktów diaspory polskiej z krajem, dzięki czemu możliwe stało się nadanie instytucjonalnych ram nauczaniu prowadzonemu poza granicami. Jak ważna okazała się ta kwestia pokazały dalsze przemiany społeczne: kolejne fale emigrantów, już nie politycznych, ale zmuszonych sytuacją ekonomiczną udały się do krajów zachodniej Europy oraz za ocean. Różnica sytuacji – już nie

politycznej, lecz kulturowej – młodzieży uczącej się w Polsce i poza jej granicami, określa odtąd priorytety, jakie w procesie edukacji wyznaczać musi nauczyciel.

W przypadku historii priorytety te dają się skonkretyzować i skupiają się wokół dwóch perspektyw: wewnętrznej i zewnętrznej. Nauczanie historii z perspektywy wewnętrznej polega na opisywaniu związków politycznych i kulturalnych z krajem zamieszkania (wspólni bohaterowie, epizody historii). Jego celem ma być uwypuklenie roli, jaką Polacy odegrali w dziejach powszechnych i historii swojej drugiej ojczyzny. Nauczanie z perspektywy zewnętrznej wiąże się natomiast z przekazywaniem podstaw wiedzy historycznej o kraju pochodzenia rodziców, dziadków etc. Rzecz jasna to ten model dominuje w podstawie programowej nauczania, określając jednocześnie prymarny cel kształcenia w szkołach polonijnych – podtrzymywanie świadomości i odrębności kulturowej Polaków, zaszczepienie wiedzy o tradycjach polskich i polskim dziedzictwie cywilizacyjnym. Celem nauczania historii ojczystej w szkołach polonijnych nie jest zatem jedynie przekazanie wiadomości z przeszłości Polski, ale kształcenie kulturowe i językowe, które można osiągnąć poprzez zapoznanie ucznia z wybranymi, najważniejszymi wydarzeniami, bohaterami historycznymi oraz dziełami kultury i sztuki polskiej.

Stąd konieczność wykorzystywania w procesie edukacji, w o wiele większym stopniu niż w przypadku innych przedmiotów, dawnych i współczesnych tekstów kultury polskiej, takich jak malarstwo, rzeźba, muzyka, film oraz sztuka ludowa. Dzięki temu uczniowie wprowadzani są jednocześnie do wspólnoty kulturowej, w której dorastają i obracają się ich rówieśnicy w kraju i łatwiej im tym samym identyfikować się z polskością. Dzięki kojarzeniu konkretnych faktów historycznych są w stanie rozpoznać miejsca szczególne dla wszystkich Polaków takie jak: Wawel, Stare Miasto w Warszawie, Jasna Góra i odwołać się do nich.

Nauczanie historii w szkołach polonijnych wiąże się również z zapoznawaniem uczniów z polską tradycją i obrzędowością świąt, a szczególnie Bożego Narodzenia oraz Wielkanocy: w przypadku świąt Bożego Narodzenia – siano pod obrusem, dzielenie się opłatkiem, wolne miejsce przy stole dla niespodziewanego gościa, przygotowywanie 12 potraw wigilijnych, wspólne kolędowanie, wysyłania życzeń świątecznych oraz przygotowywania tradycyjnych szopek (klasa IV i V); w przypadku Wielkanocy – malowanie pisanek, palmy, przygotowywanie święconki oraz śmigus-dyngus.

Innym ważnym elementem edukacji historycznej rozumianej jako kształcenie interdyscyplinarne powinno być przekazywanie wiadomości z zakresu geografii historycznej (rozwój terytorialny Polski, zmienność linii granicznej), nauk pomocniczych – np. politologii (ustrój polityczny, instytucje państwowe i ich rozwój) oraz heraldyki (informacje o godle państwowym i herbach miast).

Dlatego też duży nacisk został położony od początku kształcenia (klasa IV) na konieczność przekazania podstawowych wiadomości o symbolach narodowych, z którymi uczeń polonijny powinien się identyfikować. Zapoznanie młodzieży ze słowami i melodią hymnu narodowego – *Mazurka Dąbrowskiego*, a dzięki temu z opowiedzianą w nim historią, stanowić może wstęp do ukazania jednego ze specyficznych elementów historii Polski: walki „za wolność waszą i naszą”. Drugim elementem tej identyfikacji powinny być flaga i godło. Pokazanie uczniom na planszach edukacyjnych rozwoju i ewolucji godła Polski – od herbu Piastów do współczesności – umożliwi im później rozpoznanie go na zabytkach np. na fasadzie Zamku Królewskiego na Wawelu czy Zamku Królewskiego w Warszawie. Trzecim zaś elementem powinno być poznanie instytucji państwowych i wybranych przedstawicieli władzy państwowej. Celem nauczyciela staje się w tym przypadku przekazanie informacji o współczesnym ustroju Polski – parlamencie, prezydencie czy premierze. Istotne w tym kontekście są nie tylko same postacie, ale ważne miejsca w Warszawie związane z polską polityką, np. Pałac Prezydencki przy ulicy Krakowskie Przedmieście, siedziba Sejmu i Senatu przy ulicy Wiejskiej i Urząd Rady Ministrów w Alejach Ujazdowskich. Duże znaczenie ma w tym kontekście nabycie przez uczniów umiejętności poprawnego nazywania poszczególnych organów władzy (sejm, senat), która na dalszym etapie kształcenia zostanie uzupełniona informacjami historycznymi.

Tak szeroko zarysowane ramy nauczania historii w szkole polonijnej obejmują zatem dzieje ojczyste od czasów najdawniejszych do współczesności. Jednak dla efektywnego osiągnięcia celów kształcenia niezbędna jest – o czym wspomniałem – właściwa selekcja materiału. Kryterium doboru wydarzeń i postaci historycznych określać powinny z jednej strony wiek ucznia, z drugiej nabyta już w domu wiedza. Ważne jest, aby dobór tematyki współgrał z predyspozycjami psychicznymi dziecka: dzieje bajeczne (legendy powstania państwa polskiego oraz słynne legendy miejskie: smok wawelski, syrenka warszawska) adekwatne dla najmłodszych uczniów wzbogacane są stopniowo o przekazy historyczne oraz treści ogólne. Istotne jest także wskazywanie lokalizacji, w których rozgrywały się opisywane wydarzenia, aby uczeń orientował się nie tylko we współczesnej geografii Polski, ale również historycznej (regiony, najważniejsze miasta).

Przykładem wykorzystania w praktyce zaproponowanej wyżej koncepcji są tablice dydaktyczne przedstawiające pierwszych historycznych władców Polski: Mieszka I i Bolesława Chrobrego, których należy kojarzyć z Gnieznem i Poznaniem. Warto zwrócić uwagę, że autorzy tablic zrealizowali jednocześnie dwa cele poznawcze: jako ilustracje wykorzystano współczesne polskie banknoty z podobiznami władców (dodatkowy cel poznawczy), które powstały na podstawie portretów autorstwa Jana Matejki z cyklu *Poczet królów i książąt polskich* (główny cel poznawczy). Malarstwo Jana Matejki stanowi jeden z podstawowych elementów wyobraźni historycznej Polaków od XIX wieku do dziś.

Pomimo nieuniknionej selekcji tematów możliwe jest powiązanie obu wspomnianych wcześniej perspektyw nauczania – wewnętrznej i zewnętrznej. Omawiając na lekcji życie i dokonania Mikołaja Kopernika jako przykład wybitnego Polaka, którego odkrycia miały wpływ na światową naukę (IV klasa), warto wspomnieć o Akademii Krakowskiej, najstarszym polskim uniwersytecie, do którego uczony uczęszczał, a także zwrócić uwagę na specyfikę średniowiecznych miast. Rozmowa o Krakowie – ówczesnej stolicy Polski – może być natomiast okazją do pokazania uczniom zdjęć kościoła Mariackiego i ołtarza Wita Stwosza, jednego z najśłynniejszych dzieł sztuki późnośredniowiecznej na terenie naszego kraju.

Wiadomości o „złotym wieku” dziejów Polski można przekazać uczniom, wykorzystując jako przykład panowanie ostatniego z Jagiellonów – Zygmunta II Augusta (klasa VI), ponieważ był to okres rozkwitu polskiego renesansu (Wawel, twórczość Jana Kochanowskiego), kształtowania się klasycznego modelu polskiego parlamentaryzmu, a także istotnych przeobrażeń państwa (Rzeczpospolita Obojga Narodów, Unia Lubelska).

Symbolem potęgi Rzeczypospolitej szlacheckiej stał się Jan III Sobieski, król-wojownik oraz z jego zwycięstwo nad Turkami pod Wiedniem (klasa VI). Informacje związane z panowaniem tego władcy umożliwiają uczniom zapoznanie się nie tylko z ważnym dla historii Europy faktem (*nota bene* ww. bitwa uznawana jest za jedną z najważniejszych w dziejach świata), ale również dorobkiem cywilizacyjnym tego okresu: rezydencja monarchy (Wilanów), rozpowszechnienie się kawy. Sztukę barokową, która najbujniej rozwijała się na ziemiach polskich w XVII wieku i której zabytki mimo licznych wojen przetrwały do dzisiaj, można przedstawić uczniom na przykładzie zespołu klasztornego na Jasnej Górze w Częstochowie lub sanktuarium w Świętej Lipce.

Dla Polonii amerykańskiej szczególnie ważne jest wyjaśnienie znaczenia *Konstytucji 3 maja*, która była pierwszą w Europie i drugą na świecie (po konstytucji amerykańskiej) nowoczesną, spisaną konstytucją. Zapoznanie uczniów z jej celami (reforma i naprawa Rzeczypospolitej) oraz skutkami (nowożytny demokratyzm) pozwoli im dostrzec, jak wielkim była ewenementem w skali europejskiej w porównaniu z absolutyzmem dominującym w krajach sąsiednich (Rosji, Prusach, Austrii) i uzmysłowi im powody, dla których państwa te podjęły interwencję zbrojną zakończoną I rozbiorem Polski (rozpowszechnienie się idei zawartych w *Konstytucji 3 maja* wiązałoby się z upadkiem monarchii absolutystycznych w Europie). Przy tej okazji należy omówić z uczniami okres panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego (Zamek Królewski w Warszawie, letnia rezydencja króla w Łazienkach Królewskich, tradycja „obiadów czwartkowych”), a także ideę jednego z najważniejszych polskich świąt państwowych – Święta Narodowego Trzeciego Maja.

Zgodnie z programem nauczania dla klasy VII historia Polski na początku XIX wieku ukazana zostaje w kontekście wojen napoleońskich. Główną postacią tego okresu jest

książę Józef Poniatowski, polski generał i wódz naczelny wojsk polskich Księstwa Warszawskiego, marszałek napoleoński, który zginął, osłaniając odwrót koalicjantów spod Lipska. Uroczyste przeniesienie zwłok księcia do katedry na Wawelu oraz towarzysząca tej uroczystości wielka manifestacja narodowa, zapoczątkowały tradycję chowania tam postaci zasłużonych dla historii Polski. W tym kontekście wspomnieć należy również o generale Janie Henryku Dąbrowskim oraz Józefie Wybickim, autorze słów polskiego hymnu narodowego.

Rozkwit epoki romantyzmu został zdominowany w dziejach Polski przede wszystkim przez wybuch powstania listopadowego oraz okres Wielkiej Emigracji po jego upadku. Rozpoznanie kontekstów politycznych i kulturowych, towarzyszącym exodusowi polskich elit intelektualnych i wojskowych po upadku powstania listopadowego, pozwoli zrozumieć uczniom przyczyny powstania na emigracji alternatywnej infrastruktury politycznej (Adam Czartoryski i jego emisariusze, Hotel Lambert) i kulturalnej (towarzystwa naukowe, muzea). Przy tej okazji pojawia się również postać jednego z najwybitniejszych polskich kompozytorów – Fryderyka Chopina – którego twórczość stała się symbolem polskości, a przez współczesnych z powodu swojej siły wyrazu określa była jako „armaty ukryte wśród kwiatów”. Osobno omówione zostają także postaci poetów, których twórczość, podobnie jak muzyka Chopina, odgrywała ważną rolę w kształtowaniu się polskiej świadomości narodowej, a oni sami zyskali miano wieszczów narodowych (Adam Mickiewicz i Juliusz Słowacki).

Wiek XIX to okres polskiej emigracji, nie tylko Wielkiej Emigracji polistopadowej, ale także wielu mniejszych, które podejmowane były po upadku kolejnych zrywów powstańczych (1848, 1863, 1905), a także z powodów ekonomicznych. W II połowie stulecia jej celem stały się nie tylko państwa zachodniej Europy (Francja, Anglia), ale także kraje nowego kontynentu: Stany Zjednoczone, Peru, Chile, Brazylia i in. Polacy przebywający na emigracji, mimo że byli z dala od ojczyzny, swoją pracą i wynalazkami starali się przyczynić do jej rozwoju. Warto podkreślić, że ww. tematyka doskonale wpisuje się w nurt edukacji historycznej ukazywanej z perspektywy wewnętrznej. Spośród wielu wybitnych rodaków tamtego okresu uczeń może zapoznać się z sylwetkami takich postaci jak na przykład Ignacy Domeyko, Ernest Malinowski, Kazimierz Gzowski lub Ralph Modjeski (i jego matka Helena Modrzejewska, jedna z najwybitniejszych polskich aktorek).

Okres po powstaniu styczniowym na ziemiach polskich to z jednej strony czas największych represji (zsyłki na Sybir, więzienie w Cytadeli Warszawskiej), a z drugiej najdonioślejszych przemian ekonomicznych i dynamicznego rozwoju gospodarczego. To wówczas powstaje najwięcej fabryk i rodzi się nowoczesny przemysł, którego symbolem staje się Łódź (sportretowana w powieści *Ziemia Obiecana* Stanisława Reymonta). Druga połowa tego stulecia to także bujny okres rozwoju sztuki i literatury, zwłaszcza

w Krakowie (Akademia Sztuk Pięknych, Muzeum Narodowe), którego mieszkańcy cieszyli się będą znaczną autonomią polityczną i swobodą kulturalną ze strony Austrii. Literatura tego okresu, zdominowana przez nurt pozytywizmu, jest reprezentowana przez pisarzy tej miary co Henryk Sienkiewicz i Władysław Stanisław Reymont. To oni – Sienkiewicz w 1905 roku, a Reymont w 1925 roku – otrzymali Literacką Nagrodę Nobla i dołączają do uhonorowanej dwukrotnie (w dziedzinie fizyki i chemii w 1903 i 1911 roku) Marii Skłodowskiej-Curie jako pierwsi polscy laureaci tej prestiżowej nagrody.

Osobny, równie bogaty i istotny, okres dziejów Polski stanowi dwudziestolecie międzywojenne. Odzyskanie niepodległości po 123 latach zaborów i następujące po nim walki o granice zarówno na zachodzie kraju (powstania śląskie i plebiscyty terytorialne), jak również na wschodzie (wojna polsko-bolszewicka) wyznaczają początek współczesnej historii Polski. Wydarzenia te stanowią także tło wypadków z 1939 oraz 1945 roku. Najważniejszą postacią tego okresu jest Józef Piłsudski, który wraz z Romanem Dmowskim oraz Ignacym Paderewskim przyczynił się do uznania suwerenności Polski na arenie międzynarodowej (traktat wersalski). Szczególnie ważna dla Polonii amerykańskiej – jako łącznika wspólnych dziejów – jest postać Ignacego Paderewskiego, bardzo dobrze znana i pamiętana do dziś w USA. Jego zabiegi polityczne oraz doskonałe kontakty z Theodorem Rooseveltem zapewniły Polsce amerykańskie poparcie i pomoc po I wojnie światowej.

Najnowsza historia Polski obfituje w tragiczne wydarzenia nieporównywalne z żadnymi wcześniejszymi (eksterminacja narodu polskiego i zniszczenia w okresie II wojny światowej). W kontekście działań wojennych należy szczególnie podkreślić bohaterstwo żołnierzy polskich zarówno na froncie zachodnim (Monte Cassino), jak i wschodnim (Lenino), tragedię zbrodni dokonanej na oficerach polskich przez Armię Czerwoną w Katyniu, Charkowie i Miednoje oraz dramat tysięcy obywateli polskich wywiezionych na Syberię po wkroczeniu na tereny wschodnie wojsk radzieckich. Polacy, jak żaden inny naród, ponieśli w II wojnie światowej olbrzymie straty zarówno materialne, jak i ludnościowe oraz najdotkliwiej odczuli jej konsekwencje: klęska powstania warszawskiego, eksterminacja ludności cywilnej, zniszczenie miast i zabytków, holokaust polskich Żydów. Jednocześnie trzeba zauważyć, że Polacy, jak żaden inny naród, byli zaangażowani w walkę z hitlerowskimi Niemcami (udział polskiego wojska w najważniejszych kampaniach aliantów – bitwa o Francję, bitwa o Anglię, lądowanie w Normandii, bitwa o Berlin; działania polskiego wywiadu – złamanie szyfru Enigmy).

Omawiając powojenną historię Polski należy poruszyć przede wszystkim kwestię wystąpień robotniczych przeciwko ograniczeniom wolności narzucanym przez nowe, komunistyczne władze: w Poznaniu (1968) i Warszawie, w Gdańsku i Radomiu (1970 i 1976) oraz strajk górników w Kopalni „Wujek” i jego pacyfikacja po wprowadzeniu

stanu wojennego (1980 i 1981). Robotnicy niezadowoleni z pogarszających się warunków ekonomicznych (m.in. podwyżki cen żywności) zgłaszali postulaty zmian socjalno-bytowych oraz dotyczących organizacji pracy, a później także politycznych. Negocjacje z rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej prowadzili przedstawiciele Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”, którego przewodniczącym został Lech Wałęsa. „Solidarność” stała się głównym ośrodkiem opozycji w Polsce, który doprowadził do powstania pierwszego powojennego niekomunistycznego rządu w Polsce (1989) i przykładem walki o wolność dla innych krajów pozostających pod naciskiem komunizmu. W 1983 roku Lech Wałęsa został uhonorowany Pokojową Nagrodą Nobla. Duży wpływ na ówczesną politykę i sytuację społeczną miał inny wielki Polak – papież Jan Paweł II, kanonizowany kilka lat temu. Obie te postacie stanowią dominantę dziejów całej Europy w drugiej połowie XX wieku, a historia Polski i tocząca się wówczas rewolucja „Solidarności” stały się częścią dziejów świata, mającą wpływ również na „zimną wojnę” toczoną ze Związkiem Radzieckim przez Stany Zjednoczone za prezydentury Ronald Regana.

Polski dorobek kulturowy tego okresu można przybliżyć uczniom na przykładzie twórczości Andrzeja Wajdy, którego filmy nie tylko gloryfikowały polską tradycję (ekranizacje kanonicznych dzieł literatury polskiej: *Pana Tadeusza*, *Zemsty*, *Wesela*, *Ziemi obiecanej*), ale również stały się elementami debat ideowych (*Kanał*, *Korczak*, *Katyń*). W 2000 roku jako wyraz uznania zasług dla światowej kinematografii Amerykańska Akademia Sztuki i Wiedzy Filmowej przyznała polskiemu reżyserowi Nagrodę Akademii Filmowej za całokształt twórczości. Przy tej okazji wspomnieć należy i o innych nie mniej ważnych ekranizacjach, z którymi uczniowie powinni się zapoznać, np. *Trylogia* w reżyserii Jerzego Hoffmana (klasa VIII).

Najbardziej znaczącymi reprezentantami literatury tego okresu są natomiast Czesław Miłosz oraz Wisława Szymborska, którzy dołączyli do pocztu literackich noblistów. Poezja Miłosza, zakazanego w kraju aż do 1980 roku, odegrała w okresie stanu wojennego analogiczną rolę co twórczość romantyków w epoce represji po powstaniu listopadowym. Miłosz, uznany za jednego z patronów „Solidarności”, określany był jako kolejny wieszcz przewodnik narodu. Po 1989 roku pisarze zaczęli szukać nowych tematów i sposobów ekspresji w oderwaniu od romantycznego paradygmatu. Doskonale ilustruje to twórczość Wisławy Szymborskiej, która w swoich wierszach, poprzez prostotę środków wyrazu, była rozumiana na całym świecie, a podejmowane przez nią problemy dotyczyły każdego, bez względu na kraj pochodzenia czy kolor skóry. Poezja Szymborskiej stanowić może doskonałe zamknięcie procesu dydaktycznego, ponieważ scala różne perspektywy edukacji historycznej i kulturowej oraz pokazuje wkład polskiego dziedzictwa w powszechny dorobek kulturowy.

KLASA IV

NUMER KARTY	IV1
TYTUŁ KARTY	Skąd jesteśmy?
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie historii własnej rodziny. 2. Utrwalenie słownictwa związanego z drzewem genealogicznym oraz stopniami pokrewieństwa.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, uczniowie powinni przynieść kredki. Nauczyciel, opowiadając, czym jest drzewo genealogiczne, może zachęcić uczniów do zadawania pytań rodzinie i poszukiwania w ten sposób własnych przodków. Jeśli uczniowie mają rodzinę w Polsce, można przeprowadzić rozmowę również na ten temat, a nawiązując do kraju ojczystego, warto odwołać się do symboliki narodowej (flagi i godła).

NUMER KARTY	IV2
TYTUŁ KARTY	Stolice Polski
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie historycznych stolic Polski: Gniezno – Kraków – Warszawa. 2. Poznanie charakterystycznych budowli i obiektów architektonicznych związanych ze stolicami. 3. Przypomnienie najważniejszych funkcji miasta jako stolicy.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, można przynieść fizyczną, a najlepiej historyczną mapę Polski. Jeżeli szkoła nie dysponuje takimi pomocami dydaktycznymi, warto skopiować mapę z atlasu historycznego, z którego korzystają uczniowie i nauczyciele w Polsce. Mówiąc o poszczególnych stolicach należy przywołać postacie Mieszka I – pierwszego władcy Polski, Bolesława I Chrobrego – pierwszego króla koronowanego w Gnieźnie, Władysława Łokietka – pierwszego króla koronowanego w Krakowie i Zygmunta III Wazę – króla, który przeniósł stolicę do Warszawy.

NUMER KARTY	IV3
TYTUŁ KARTY	Średniowieczna Polska
CEL DYDAKTYCZNY	1. Powtórzenie podstawowych wiadomości na temat Akademii Krakowskiej i żaków. 2. Powtórzenie wiadomości na temat Polski za panowania Piastów. 3. Przekazania podstawowych wiadomości na temat polskiej heraldyki.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter powtórzeniowy, stąd zastosowany typ zadania – krzyżówka. Jeżeli uczniowie będą mieć problemy z rozwiązaniem zadania, można je wzbogacić o materiał ikonograficzny (zdjęcia, obrazki), który będzie podpowiedzią do pytań. W zadaniu nr 2 wykorzystanie umiejętności plastycznych ułatwia uczniom przyswojenie wiedzy historycznej. Nauczyciel powinien przeprowadzić dyskusję na temat tego, czym jest herb, jaką pełni funkcję, kto/co może posiadać herb. Dodatkowo można pokazać herby miast Polski, posiłkując się tablicami edukacyjnymi. Na zajęcia, na których będzie wykorzystywana karta pracy, uczniowie powinni przynieść kredki.

NUMER KARTY	IV4
TYTUŁ KARTY	Hymn i symbole narodowe
CEL DYDAKTYCZNY	1. Powtórzenie wiadomości związanych z polskimi symbolami narodowymi. 2. Powtórzenie wiadomości związanych z hymnem narodowym.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęciach, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto odtworzyć hymn Polski. Nauczyciel powinien przypomnieć uczniom, w jakich sytuacjach śpiewamy hymn i jak należy się zachowywać w takiej chwili. Ponadto można omówić poszczególne święta państwowe, podczas których hymn, godło oraz flaga są eksponowane. Warto przy tej okazji odwołać się do tablicy edukacyjnej.

NUMER KARTY	IV5
TYTUŁ KARTY	W świecie polskich legend
CEL DYDAKTYCZNY	1. Przypomnienie/poznanie polskich legend. 2. Poznanie legend związanych z miastami Polski. 3. Wyjaśnienie różnic pomiędzy <i>postacią historyczną</i> a <i>postacią legendarną</i>.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, można przynieść fizyczną mapę Polski. Warto przygotować małe kartoniki z postaciami legendarnymi, które dzieci będą mogły następnie przyklejać na mapę. Można zorganizować zgadywanke/quiz na temat legend oraz ich bohaterów. W trakcie zajęć należy wyjaśnić uczniom, kim jest postać legendarna, a kim postać historyczna. Cel ten ułatwi wykorzystanie fotografii oraz reprodukcji przedstawiających postacie historyczne.

NUMER KARTY	IV6
TYTUŁ KARTY	Siedziby prezydentów Rzeczypospolitej
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie najważniejszych budynków związanych ze sprawowaniem funkcji prezydenta Rzeczypospolitej: Pałac Prezydencki i Belweder. 2. Poznanie funkcji i roli prezydenta w Polsce. 3. Poznanie postaci prezydentów Polski po 1989 roku.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter powtórzeniowy, dlatego wcześniej należy przypomnieć uczniom, czego nauczyli się dotąd o Pałacu Prezydenckim i Belwederze. Warto również przywołać postać wybranego prezydenta Rzeczypospolitej i na tym przykładzie wyjaśnić funkcję, jakie pełni prezydent w Polsce. Mówiąc o tym, należy wyjaśnić podstawowe różnice pomiędzy systemem sprawowania władzy w Polsce i USA. Informacje na temat ww. budynków można uzyskać na stronie internetowej: http://www.prezydent.pl/kancelaria/rezydencje-kprp/

NUMER KARTY	IV7
TYTUŁ KARTY	Polska i Polacy
CEL DYDAKTYCZNY	1. Przypomnienie/poznanie ważnych postaci z historii Polski. 2. Przypomnienie stolic Polski.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter powtórzeniowy, ponieważ odwołuje się do wiedzy, którą uczniowie zdobyli wcześniej. W tym celu na karcie umieszczono dwa zadania sprawdzające: krzyżówkę oraz łączenie elementów. Kartę można wykorzystać również jako sprawdzian. Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, można przynieść zdjęcia/reprodukcje obrazów przedstawiające Adama Mickiewicza, Fryderyka Chopina, Jana Matejkę, Jana Pawła II, Mikołaja Kopernika czy Marię Skłodowską--Curie. Warto porozmawiać z uczniami o postaciach wybieranych na patronów szkół polonijnych. Uczniów, podzielonych na grupy, można poprosić o przedstawienie wybranej przez siebie postaci. Jako materiał pomocniczy mogą służyć fragmenty publikacji <i>Wielcy Polacy</i> Wydawnictwa „Zielona Sowa”.

NUMER KARTY	IV8
TYTUŁ KARTY	Boże Narodzenie
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie polskich zwyczajów i tradycji bożonarodzeniowych. 2. Poznanie, czym jest szopka krakowska. 3. Pisanie życzeń bożonarodzeniowych.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta łączy w sobie naukę o polskiej kulturze i tradycji z rozwijaniem umiejętności pisania tekstów użytkowych. Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, uczniowie powinni przynieść kredki oraz ołówki. Warto również sięgnąć po akcent muzyczny i posłuchać z uczniami wybranych kołęd. Mówiąc o poszczególnych zwyczajach bożonarodzeniowych, warto poświęcić więcej uwagi tym, które uczniowie znają ze swoich rodzinnych domów. Można również poszukać podobieństw i różnic w tradycjach poszczególnych regionów Polski, z których pochodzą uczniowie. Jako materiał pomocniczy można wykorzystać fragmenty publikacji <i>Zwyczaje i tradycje</i> Wydawnictwa „Zielona Sowa”. Informację na temat szopek krakowskich można znaleźć na stronie internetowej Muzeum Historycznego Miasta Krakowa: www.mhk.pl/zbiory/szopki-krakowskie

NUMER KARTY	IV9
TYTUŁ KARTY	Polonia amerykańska
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie historii Polonii amerykańskiej. 2. Poznanie świąt polonijnych.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęciach, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto sięgnąć po akcent muzyczny – słuchając z uczniami hymnu Polonii, warto zwrócić uwagę na jego podobieństwo do hymnu Polski. Mówiąc o świątach obchodzonych przez Polonię, należy odwołać się do biografii dwóch Polaków związanych z historią Stanów Zjednoczonych: Tadeusza Kościuszki oraz Kazimierza Pułaskiego, zwłaszcza w odniesieniu do odbywającej się w Nowym Jorku Parady Pułaskiego. Można również, odwołując się do historii Polaków w USA, porozmawiać z uczniami o dziejach ich rodzin po wyjeździe z kraju ojczystego. Warto wspomnieć, że w Polsce również obchodzone jest święto Polonii i Polaków za granicą (2 maja). Dodatkowo można poprosić uczniów o samodzielne przygotowanie kalendarza wydarzeń polonijnych w ich regionie.

NUMER KARTY	IV10
TYTUŁ KARTY	Wielkanoc
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie polskich zwyczajów wielkanocnych, ze szczególnym uwzględnieniem tych, których nie ma w tradycji amerykańskiej (lany poniedziałek). 2. Pisanie życzeń wielkanocnych.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta łączy w sobie wiedzę o polskiej kulturze i tradycji z rozwijaniem umiejętności pisania tekstów użytkowych. Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, uczniowie powinni przynieść kolorowe kredki. Opowiadając o polskich zwyczajach i tradycjach wielkanocnych (święconka, lany poniedziałek), można odwołać się do zwyczajów i tradycji obchodzonych przez uczniów w ich domach rodzinnych. Warto również zachęcić dzieci do narysowania pisanek w zeszytach, a następnie porozmawiać o różnicach i podobieństwach w obchodzeniu Wielkanocy w Polsce i Stanach Zjednoczonych. Jako materiał pomocniczy można wykorzystać fragmenty publikacji <i>Zwyczaje i tradycje</i> Wydawnictwa „Zielona Sowa”.

KLASA V

NUMER KARTY	V1
TYTUŁ KARTY	Pierwsi władcy Polski
CEL DYDAKTYCZNY	1. Powtórzenie wiadomości na temat przyczyn i skutków przyjęcia chrztu przez Mieszka I. 2. Powtórzenie najważniejszych dat z okresu panowania Bolesława Chrobrego. 3. Powtórzenie wiadomości o Mieszku I, Dobrawie oraz Bolesławie I Chrobrym.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter powtórzeniowy i można ją wykorzystać jako sprawdzian. Na zajęcia, podczas których uczniowie będą pracować z kartą pracy, można przynieść mapę Polski, na której pokazane jest państwo polskie za czasów panowania obu władców. Mapę taką można znaleźć w atlasach historycznych dla najmłodszych. Mówiąc o panowaniu Mieszka I, należy wspomnieć o przyczynach przyjęcia przez niego chrztu. Rozmawiając o panowaniu Bolesława Chrobrego, można pokazać uczniom fotografie drzwi gnieźnieńskich (dostępne w Internecie) i poprosić ich o opisanie zabytku. Warto wspomnieć o postaci świętego Wojciecha, a przedstawiając uczniom postać Bolesława Chrobrego, należy podkreślić fakt, że był to pierwszy król Polski. Opis drzwi gnieźnieńskich znajduje się na stronie internetowej Archidiecezji Gnieźnieńskiej: http://www.archidiecezja.pl/historia_archidiecezji.html

NUMER KARTY	V2
TYTUŁ KARTY	Średniowieczna architektura na ziemiach polskich
CEL DYDAKTYCZNY	1. Powtórzenie podstawowych wiadomości na temat stylu romańskiego i gotyckiego. 2. Poznanie zachowanych zabytków stylu romańskiego i gotyckiego w Polsce. 3. Rozwijanie słownictwa związanego z architekturą. 4. Rozwijanie umiejętności opisywania budowli.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter powtórzeniowy, więc powinna być poprzedzona lekcją wprowadzającą podstawowe słownictwo i wiadomości. W tym celu można wykorzystać fragmenty publikacji <i>Architektura</i> oraz <i>Miasta</i> Wydawnictwa „Zielona Sowa”. Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść album ze zdjęciami lub pokazać fotografie zabytków przy pomocy rzutnika multimedialnego. Można również wykorzystać filmy edukacyjne zamieszczone na stronie internetowej Muzeum Narodowego w Warszawie: www.mnw.art.pl/kolekcje/galer/galeria-sztuki-sredniowiecznej/

NUMER KARTY	V3
TYTUŁ KARTY	W Polsce pierwszych Piastów
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie pojęcia <i>przydomek</i> oraz jego funkcji. 2. Poznanie przydomków wybranych władców Polski. 3. Powtórzenie wybranych wiadomości o pierwszych Piastach. 4. Poznanie roli wojów, urzędników i duchownych na dworze piastowskim.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter powtórzeniowo-informacyjny, dlatego zadania, które odwołują się do nowej wiedzy, powinny być poprzedzone wcześniejszym komentarzem nauczyciela. Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, można przynieść historyczną mapę Polski, na której będą przedstawione granice państwa polskiego za czasów panowania poszczególnych władców. Omawiając przydomki poszczególnych władców, można odwołać się do portretów władców namalowanych przez Jana Matejkę i Szymona Kobylińskiego. Portrety Matejki mogą pochodzić z serii znaczków wydanej przez Poczta Polską.

NUMER KARTY	V4
TYTUŁ KARTY	Konstytucja 3 maja
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie preambuły <i>Konstytucji 3 maja</i>. 2. Objasnienie zmian wprowadzonych w związku z uchwaleniem <i>Konstytucji 3 maja</i>. 3. Poznanie biografii ostatniego króla Polski – Stanisława Augusta Poniatowskiego. 4. Poznanie form obchodów rocznicy uchwalenia <i>Konstytucji 3 maja</i>.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęciach, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, można wykorzystać tablicę edukacyjną, na której zamieszczona została preambuła <i>Konstytucji 3 maja</i> . Omawiając zmiany wprowadzone w związku z uchwaleniem <i>Konstytucji</i> , należy również wspomnieć o Komisji Edukacji Narodowej. Informacje na temat <i>Konstytucji 3 maja</i> można znaleźć na stronie Sejmu Rzeczypospolitej. Warto także sięgnąć po reprodukcje obrazów, których tematyka związana jest z <i>Konstytucją</i> .

NUMER KARTY	V5
TYTUŁ KARTY	Książki – skarb średniowiecza
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie roli książki w średniowieczu. 2. Poznanie procesu powstawania książki. 3. Poznanie kroniki <i>Księga henrykowska</i> i pierwszego zachowanego zdania napisanego w języku staropolskim. 4. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter informacyjny; łączy w sobie treści historyczne, rozwijając jednocześnie umiejętność czytania ze zrozumieniem (zadanie „prawda/fałsz”) Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, uczniowie powinni przynieść kredki. Omawiając rolę książki, należy wyjaśnić takie pojęcia jak <i>manuskrypt</i> , <i>inicjał</i> czy <i>miniatura</i> . Mówiąc o <i>Księdze henrykowskiej</i> , należy wspomnieć, że w kronice tej znajduje się pierwsze zapisane zdanie w języku staropolskim. Warto również dodać, że <i>Księga henrykowska</i> została wpisana w 2015 roku na listę zabytków UNESCO i wytłumaczyć uczniom, czym ta lista jest.

NUMER KARTY	V6
TYTUŁ KARTY	W Polsce Piastów
CEL DYDAKTYCZNY	1. Przypomnienie wiadomości o najważniejszych władcach piastowskich. 2. Przypomnienie najważniejszych wydarzeń z czasów panowania Piastów. 3. Odszukiwanie informacji o zjeździe nazywanym uczta u Wierzyńka.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma przede wszystkim charakter powtórzeniowy. Na zajęciach, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przypomnieć uczniom informacje dotyczące poszczególnych władców piastowskich i najważniejsze wydarzenia z czasów ich panowania. Omawiając okoliczności i znaczenie zjazdu pod nazwą uczta u Wierzyńka, można skorzystać z opisu tego wydarzenia zaczerpniętego z <i>Roczników</i> Jana Długosza (http://piastowie.kei.pl/piast2/uczta.htm). Można również wyszukać w zasobach internetowych reprodukcję obrazu Bronisława Abramowicza <i>Uczta u Wierzyńka</i> i, wykorzystując rzutnik multimedialny, pokazać dzieło uczniom.

NUMER KARTY	V7
TYTUŁ KARTY	Najstarszy uniwersytet w Polsce
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie historii Uniwersytetu Jagiellońskiego. 2. Poznanie roli królowej Jadwigi w odnowieniu Uniwersytetu Jagiellońskiego. 3. Poznanie sławnych absolwentów Uniwersytetu Jagiellońskiego. 4. Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter informacyjny – uczniowie poznają dzięki niej historię Uniwersytetu Jagiellońskiego (Akademia Krakowska). Zadanie polegające na uzupełnieniu tekstu wyrazami służy rozwijaniu umiejętności czytania ze zrozumieniem. Na zajęciach, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy omówić z uczniami cztery najważniejsze w średniowieczu wydziały Akademii: sztuk wyzwolonych, prawa, medycyny i teologii. Należy również wyjaśnić, jakie znaczenie miał testament królowej Jadwigi. Jako przykłady w rozmowie o absolwentach Uniwersytecie Jagiellońskim warto wybrać następujące postaci: Mikołaj Kopernik, Jan Paweł II czy noblistka Wisława Szymborska.

NUMER KARTY	V8
TYTUŁ KARTY	Średniowieczna Polska
CEL DYDAKTYCZNY	1. Przypomnienie postaci historycznych oraz artystów ważnych dla kultury średniowiecza w Polsce. 2. Przypomnienie ważnych dat schyłku średniowiecza w Polsce.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter powtórzeniowy i może zostać wykorzystana jako sprawdzian lub praca domowa;– wykorzystano w niej zadania polegające na łączeniu elementów oraz wyborze właściwej odpowiedzi. Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść atlas historyczny, aby pokazać uczniom zasięg terytorialny państwa Zakonu Krzyżackiego. Omawiając historię Zakonu można skorzystać z informacji umieszczonych na stronie internetowej Muzeum Zamkowego w Malborku: http://www.zamek.malbork.pl/index.php?p=muzeum&a=historia&aid=5 Podczas dyskusji o ołtarzu Wita Stwosza można skorzystać z informacji umieszczonych na stronie internetowej kościoła Mariackiego w Krakowie: http://mariacki.com/bazylika/oltarz-mariacki-wita-stwosza/

NUMER KARTY	V9
TYTUŁ KARTY	Przy wigilijnym stole
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie zwyczajów bożonarodzeniowych. 2. Powtórzenie słownictwa związanego z gotowaniem. 3. Rozwijanie umiejętności pisania tekstów użytkowych – przepis.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta poświęcona jest treściom kulturowym; dodatkowo rozwija umiejętność pisania tekstów użytkowych – przepis. Na zajęciach, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, warto sięgnąć po wybraną kolędę lub pastorałkę. Można także omówić różnice w zwyczajach praktykowanych w różnych regionach Polski (np. w Wielkopolsce to nie święty Mikołaj a gwiazdor przynosi prezenty). Warto również porozmawiać o ulubionych potrawach uczniów, z jakich regionów Polski potrawy te pochodzą i jakie są ich składniki. Na zajęciach można wykorzystać fragmenty publikacji <i>Zwyczaje i tradycje</i> Wydawnictwa „Zielona Sowa”.

NUMER KARTY	V10
TYTUŁ KARTY	Polskie święta
CEL DYDAKTYCZNY	1. Powtórzenie słownictwa związanego z gotowaniem potraw świątecznych. 2. Poznanie tradycyjnych potraw bożonarodzeniowych i wielkanocnych. 3. Omówienie różnic w obchodzeniu świąt w Polsce i USA.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść lub pobrać z Internetu przepisy świąteczne. Omawiając ulubione potrawy uczniów, można zastanawiać się nad podobieństwami kuchni polskiej i amerykańskiej. Warto również zachęcić uczniów do dyskusji na temat gotowania. Jako materiał pomocniczy można wykorzystać fragmenty publikacji <i>Zwyczaj i tradycje</i> Wydawnictwa „Zielona Sowa”.

KLASA VI

NUMER KARTY	VI1
TYTUŁ KARTY	Renesans w Polsce
CEL KARTY	1. Poznanie najważniejszych budowli renesansowych w Polsce. 2. Poznanie Zamościa – perły renesansu. 3. Rozwijanie słownictwa dotyczącego architektury.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść atlas fizyczny, aby pokazać uczniom, gdzie są położone miasta, w których znajdują się najważniejsze budowle renesansowe w Polsce. Należy porozmawiać z uczniami o renesansie jako stylu architektonicznym. Jeśli jest taka możliwość zaleca się przyniesienie albumu o architekturze w Polsce. Można również wykorzystać fragmenty publikacji <i>Architektura</i> Wydawnictwa „Zielona Sowa” oraz skorzystać ze strony internetowej Zamościa.

NUMER KARTY	VI2
TYTUŁ KARTY	Z życia polskiego szlachcica
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie podstawowych elementów stroju szlacheckiego. 2. Poznanie podstawowych pojęcia związanych z Polską szlachecką: <i>pańszczyzna, demokracja szlachecka</i> .
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęciach, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy wykorzystać tablicę edukacyjną z opisem stroju szlachcica Sarmaty. Mówiąc o demokracji szlacheckiej (w szczególności o zasadzie <i>liberum veto</i>), należy wspomnieć o przywilejach szlacheckich wydawanych przez polskich królów. Warto wspomnieć, kim był Sarmata. Można odwołać się również do malarstwa tego okresu.

NUMER KARTY	VI3
TYTUŁ KARTY	Upadek państwa polskiego i rozbiory Polski
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie dat i najważniejszych wydarzeń towarzyszących kolejnym rozbiorom Polski. 2. Poznanie państw, które dokonały rozbiorów Polski. 3. Poznanie biografii Tadeusza Kościuszki, bohatera walk o niepodległość Stanów Zjednoczonych i Polski.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść mapę historyczną, która pokazuje granice państw w okresie rozbiorów Polski. Omawiając postać Tadeusza Kościuszki, należy wspomnieć o jego dokonaniach zarówno w Stanach Zjednoczonych, jak i w Polsce. Informacje na temat Tadeusza Kościuszki można znaleźć na stronie internetowej Kopca Kościuszki w Krakowie: http://www.kopieckosciuszki.pl/pl/tadeusz-kosciuszko

NUMER KARTY	VI4
TYTUŁ KARTY	Konstytucja 3 maja
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie preambuły <i>Konstytucji 3 maja</i>. 2. Objaśnienie zmian wprowadzonych w związku z uchwaleniem <i>Konstytucji 3 maja</i>. 3. Poznanie biografii ostatniego króla Polski – Stanisława Augusta Poniatowskiego. 4. Poznanie form obchodów rocznicy uchwalenia <i>Konstytucji 3 maja</i>.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęciach, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, można wykorzystać tablicę edukacyjną, na której zamieszczona została preambuła <i>Konstytucji 3 maja</i>. Omawiając zmiany wprowadzone w związku z uchwaleniem <i>Konstytucji</i>, należy również wspomnieć o Komisji Edukacji Narodowej. Informacje na temat <i>Konstytucji 3 maja</i> można znaleźć na stronie Sejmu Rzeczypospolitej. Warto także sięgnąć po reprodukcje obrazów, których tematyka związana jest z <i>Konstytucją</i>.

NUMER KARTY	VI5
TYTUŁ KARTY	Jan III Sobieski
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie biografii króla Jana III Sobieskiego, zwycięzcy spod Wiednia. 2. Poznanie siedziby króla Jana III Sobieskiego – Wilanów jako przykład architektury baroku.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przygotować zdjęcia przedstawiające pałac w Wilanowie. Omawiając biografię króla Jana III Sobieskiego, należy wspomnieć o jego żonie – królowej Marysieńce. Opisuując bitwę pod Wiedniem (zwaną również odsieczą wiedeńską), należy wyjaśnić pojęcie <i>husaria</i>. Do dyspozycji nauczycieli została przygotowana tablica edukacyjna przedstawiająca husarza. Warto sięgnąć po fragment filmu <i>Bitwa pod Wiedniem</i> w reżyserii Renzo Martinelliego.

NUMER KARTY	VI6
TYTUŁ KARTY	Perły architektury baroku w Polsce
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie cech stylu barokowego w architekturze. 2. Porównanie architektury baroku i architektury renesansowej. 3. Poznanie przykładów polskiej architektury baroku.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść mapę Polski, aby pokazać uczniom miejsca, których dotyczy karta. Omawiając cechy architektury barokowej, należy wspomnieć o rozmachu konstrukcji, monumentalizmie, bogactwie dekoracji i form ornamentalnych. Można również sięgnąć po filmy i prezentacje multimedialne dostępne w Internecie.

NUMER KARTY	VI7
TYTUŁ KARTY	Warszawskie siedziby władców Polski
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie siedzib królewskich w Warszawie: Zamek Królewski, Łazienki Królewskie, Pałac w Wilanowie. 2. Poznanie idei <i>obiadów czwartkowych</i> organizowanych przez króla Stanisława Augusta Poniatowskiego.

KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, można przynieść współczesną mapę Warszawy. Jeśli nauczyciel nie ma takiej możliwości, wiele map można pobrać z Internetu. Omawiając poszczególne budynki, należy wskazać ich dokładne położenie na mapie, a także posługiwać się słownictwem związanym z turystyką i zwiedzaniem. Warto również wspomnieć o Trakcie Królewskim w Warszawie. Nawiązując do <i>obiadów czwartkowych</i> , należy wyjaśnić, z czyjej inicjatywy i gdzie się odbywały oraz kto bywał ich gościem.
---------------------------	--

NUMER KARTY	VI8
TYTUŁ KARTY	Czasy Jagiellonów i początki wolnej elekcji
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie/przypomnienie postaci królowej Bony, Mikołaja Kopernika, Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego i Jana Długosza. 2. Poznanie/przypomnienie takich pojęć jak <i>unia personalna</i> , <i>unia realna</i> , <i>wolna elekcja</i> , <i>królowie elekcyjni</i> .
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter powtórzeniowy; na zajęcia, podczas których będzie wykorzystywana, można przynieść zdjęcia lub obrazki pobrane z Internetu, żeby przedstawić uczniom miejsca związane z postaciami Mikołaja Kopernika (Toruń, Frombork) czy Jana Kochanowskiego (Czarnolas). Omawiając biografię królowej Bony, należy wyjaśnić związek tej postaci ze słowem <i>włoszczyzna</i> . Należy również przybliżyć uczniom następujące pojęcia: <i>unia personalna</i> , <i>unia realna</i> , <i>wolna elekcja</i> oraz <i>królowie elekcyjni</i> . Można również wspomnieć o pierwszym królu elekcyjnym – Henryku Walezym.

NUMER KARTY	VI9
TYTUŁ KARTY	Potop szwedzki
CEL DYDAKTYCZNY	Poznanie najważniejszych postaci i wydarzeń z czasów potopu szwedzkiego, w tym szczególnie oblężenia i obrony Jasnej Góry.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść atlas historyczny, aby pokazać uczniom na mapie Częstochowę, Prusy Książęce, Oliwę. Omawiając obronę Jasnej Góry należy wspomnieć o współczesnym znaczeniu klasztoru. Aby lepiej zobrazować uczniom obronę Jasnej Góry, można pokazać im fragment filmu <i>Potop</i> w reżyserii Jerzego Hoffmana.

NUMER KARTY	VI10
TYTUŁ KARTY	Dwór i folwark polskiego szlachcica
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie cech dworu i folwarku szlacheckiego. 2. Pamiętniki szlacheckie jako źródło informacji dla historyka. 3. Rozwijanie umiejętności pisania – pamiętnik.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter powtórzeniowo-informacyjny; dodatkowo rozwija umiejętność kreatywnego pisania – pamiętnik. Na zajęciach, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy wytłumaczyć uczniom, czym był <i>folwark szlachecki</i> , odwołując się do takich kwestii jak obowiązkowa służba wojskowa, pańszczyzna (czyli darmowa praca w polu) oraz podstawa gospodarki folwarku (uprawa zbóż). Przygotowując informację o pamiętnikarstwie, można skorzystać ze strony internetowej Muzeum w Wilanowie. Na zajęciach należy również wspomnieć o Janie Chryzostomie Pasku i jego <i>Pamiętnikach</i> . Dodatkowo warto sięgnąć po albumy książkowe oraz internetowe przedstawiające dworską architekturę w Polsce.

KLASA VII

NUMER KARTY	VII1
TYTUŁ KARTY	Hymn państwowy Rzeczypospolitej Polskiej
CEL DYDAKTYCZNY	1. Przypomnienie treści hymnu (dwie pierwsze zwrotki oraz refren). 2. Poznanie pełnej wersji hymnu.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęciach, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy mieć dostęp do sprzętu audio lub komputera, aby odsłuchać pełną wersję hymnu narodowego (wszystkich zwrotek). Warto porozmawiać z uczniami o tym, w jakich sytuacjach słucha się hymnu, odwołując się zarówno do uroczystości w Polsce, jak i wydarzeń polonijnych. Można także porozmawiać o fladze narodowej oraz o Dniu Flagi Rzeczypospolitej – święcie narodowym obchodzonym 2 maja, a więc w dniu, w którym również przypada Dzień Polonii i Polaków za granicą. Do przygotowania lekcji można wykorzystać informacje zamieszczone na stronie internetowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

NUMER KARTY	VII2
TYTUŁ KARTY	U boku Napoleona Bonaparte
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie historii powstania <i>Pieśni Legionów Polskich</i> . 2. Poznanie historii Księstwa Warszawskiego. 3. Poznanie najważniejszych postaci epoki: Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego, księcia Józefa Poniatowskiego.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść historyczną mapę Polski, na której zaznaczone są granice Księstwa Warszawskiego. Omawiając poszczególne elementy składające się na legendy napoleońskie, można nawiązać do fragmentów poematu <i>Pan Tadeusz</i> Adama Mickiewicza. Do przygotowania lekcji można również wykorzystać informacje zamieszczone na stronie internetowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Dodatkowo można sięgnąć po fragmenty filmu <i>Marysia i Napoleon</i> w reżyserii Leonarda Buczkowskiego.

NUMER KARTY	VII3
TYTUŁ KARTY	Zrywy niepodległościowe – powstanie listopadowe
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie przyczyn i skutków powstania listopadowego. 2. Poznanie najważniejszych postaci i dat związanych z powstaniem listopadowym. 3. Poznanie utworu Fryderyka Chopina pt. <i>Etiuda c-mol</i>.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma częściowo charakter powtórzeniowy i można ją wykorzystać jako zadanie domowe lub mini sprawdzian. Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść mapę historyczną, na której zaznaczony jest zasięg i najważniejsze bitwy powstania listopadowego. Można również bliżej omówić postać Emilii Plater, wykorzystując wiersz Adama Mickiewicza <i>Śmierć Pułkownika</i>. Wizerunek i biogram Emilii Plater znajdują się na stronie <i>Internetowego polskiego słownika biograficznego</i>. Warto również wspólnie z uczniami odsłuchać <i>Etiudę c-mol</i>.

NUMER KARTY	VII4
TYTUŁ KARTY	Zrywy niepodległościowe – powstanie styczniowe
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie przyczyn i skutków wybuchu powstania styczniowego. 2. Poznanie najważniejszych postaci i dat związanych z powstaniem styczniowym. 3. Poznanie historii cytadeli warszawskiej.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma częściowo charakter powtórzeniowy i można ją wykorzystać jako zadanie domowe lub mini sprawdzian. Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść mapę historyczną, na której zaznaczony jest zasięg i najważniejsze bitwy powstania styczniowego. Należy również wyjaśnić takie pojęcia jak <i>branka</i>, <i>dyktator</i>, <i>wojna partyzancka</i>. Do rozmowy o Romualdzie Traugutcie można wykorzystać materiały zamieszczone na stronie internetowej Muzeum Niepodległości.

NUMER KARTY	VII5
TYTUŁ KARTY	Polska emigracja w XIX wieku
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie historii Wielkiej Emigracji. 2. Pokazanie Paryża jako miejsce przebywania wielkich postaci polskiego romantyzmu: Fryderyka Chopina, Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęciach, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, można omówić z uczniami obraz Teofila Kwiatkowskiego <i>Bal w hotelu Lambert w Paryżu/Polonez Chopina</i>, przedstawiający jeden z obozów politycznych Wielkiej Emigracji i postacie Adama Mickiewicza, Fryderyka Chopina, a także bohaterów symbolicznych – rycerza Zawiszę Czarnego czy żołnierzy husarii (husarzy). Omawiając sytuację polskiej emigracji w XIX wieku należy opisać trudności życia na emigracji. Można również pokazać uczniom fragmenty filmu <i>Chopin. Pragnienie miłości</i> w reżyserii Jerzego Antczaka.

NUMER KARTY	VII6
TYTUŁ KARTY	Postaci Wielkiej Emigracji
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie biografii Fryderyka Chopina. 2. Poznanie/przypomnienie postaci Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Cypriana Kamila Norwida.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęciach, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przybliżyć sylwetkę Fryderyka Chopina. Do przygotowania lekcji można wykorzystać informacje zamieszczone w Internecie przez Narodowy Instytut Fryderyka Chopina. Wiadomości o losach serca Fryderyka Chopina można uzyskać na stronie internetowej kościoła Świętego Krzyża w Warszawie. Podczas zajęć można również wspomnieć o Międzynarodowym Konkursie Pianistycznym im. Fryderyka Chopina. Omawiając życie Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego i Cypriana Kamila Norwida, należy odwołać do wiedzy uczniów z lekcji języka polskiego. Warto poinformować uczniów, że Norwid mieszkał krótko w Nowym Jorku (Brooklyn), gdzie w 2015 roku wmurowano pamiątkową tablicę.

NUMER KARTY	VII7
TYTUŁ KARTY	Życie i dokonania Polaków na obczyźnie
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie wkładu emigrantów polskich w rozwój kraju, w którym się osiedlili. 2. Poznanie krajów, do których emigrowali Polacy w XIX wieku.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść mapę/mapy, aby wspólnie z uczniami poszukać na nich krajów, do których emigrowali Polacy w XIX wieku. Można również pokazać uczniom flagi tych państw. Omawiając dzieje emigracji Polaków do USA, można wykorzystać materiały informacyjne zmieszczone na stronie internetowej Immigration Museum na Ellis Island. Warto wspomnieć o Muzeum Emigracji w Gdyni. Na zajęciach można również porozmawiać o współczesnej emigracji.

NUMER KARTY	VII8
TYTUŁ KARTY	Kultura i sztuka w okresie niewoli narodowej
CEL DYDAKTYCZNY	Poznanie znaczenie dokonań takich postaci jak: Stanisław Matuszko, Henryk Sienkiewicz, Jan Matejko, Władysław Reymont, Stanisław Wyspiański i Maria Skłodowska-Curie dla kultury polskiej.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęciach, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przybliżyć lub przypomnieć uczniom znaczenie wyrażenie <i>ku pocrzepieniu serc</i>. Omawiając sylwetki poszczególnych postaci, warto odwoływać się do wiedzy uczniów z lekcji języka polskiego, podczas których uczyli się o życiu i utworach wspomnianych twórców. Na zajęciach można również przybliżyć sylwetki polskich laureatów Nagrody Nobla – nie tylko Henryka Sienkiewicza, Władysława Reymonta i Marii Skłodowskiej-Curie, ale także Czesława Miłosza, Wisławy Szymborskiej i Lecha Wałęsy. Na zajęciach można wykorzystać fragmenty publikacji <i>Wielcy Polacy</i> Wydawnictwa „Zielona Sowa”.

NUMER KARTY	VII9
TYTUŁ KARTY	Prześladowania narodu polskiego w czasie zaborów
CEL DYDAKTYCZNY	1. Powtórzenie informacji o prześladowaniach wobec Polaków podczas zaborów. 2. Powtórzenie wiadomości o represjach wobec Polaków po przegranych powstaniach. 3. Powtórzenie terminów: <i>germanizacja</i>, <i>rusyfikacja</i>.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Karta ma charakter powtórzeniowy. Na lekcjach poprzedzających zajęcia, podczas których będzie wykorzystywana karta pracy, należy wyjaśnić uczniom terminy <i>germanizacja</i> i <i>rusyfikacja</i> . Należy również wskazać podobieństwa i różnice w polityce zaborców wobec Polaków. Warto również przybliżyć uczniom postać kanclerza Otto von Bismarcka i jego stosunek do Polaków.

NUMER KARTY	VII10
TYTUŁ KARTY	Opór narodu polskiego wobec polityki władz zaborczych
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie pojęć: <i>tajne nauczanie</i>, <i>uniwersytet latający</i>, <i>praca organiczna</i>. 2. Poznanie przykładów form stawiania oporu wobec zaborców (strajk dzieci z Wrześni oraz wóz Michała Drzymały).
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęciach, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy wyjaśnić takie pojęcia jak <i>tajne nauczanie</i>, <i>uniwersytet latający</i> (z jego najsłynniejszą absolwentką – Marią Skłodowską-Curie) oraz <i>praca organiczna</i>. Przybliżając pojęcie <i>praca organiczna</i>, można odwołać się do wiedzy wyniesionej przez uczniów z zajęć języka polskiego (twórczości Bolesława Prusa, Elizy Orzeszkowej). Przygotowując informacje dotyczące strajku dzieci z Wrześni i historii Michała Drzymały, warto skorzystać z archiwum Polskiego Radia: – strajk dzieci z Wrześni w audycji Polskiego Radia http://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/1621167,Strajk-dzieci-z-Wrzesni – historia Michała Drzymały z Polskiego Radia http://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/830381,Cyrkowy-woz-Drzymaly---symbol-walki-z-germanizacja

KLASA VIII

NUMER KARTY	VIII1
TYTUŁ KARTY	Odzyskanie niepodległości
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie najważniejszych informacji związanych z odzyskaniem przez Polskę niepodległości oraz ustanawianiem jej granic. 2. Poznanie zasług Józefa Piłsudskiego, Ignacego Paderewskiego, Romana Dmowskiego, Wincentego Witosa.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść mapę historyczną, na której zaznaczone są granice II Rzeczypospolitej oraz jej sąsiadów. Mówiąc o poszczególnych postaciach związanych z odzyskaniem niepodległości, można wykorzystać informacje ze strony internetowej Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku. Przywołując datę odzyskania niepodległości, trzeba wspomnieć o obchodach Narodowego Święta Niepodległości (11 listopada) organizowanych zarówno w Polsce, jak i USA.

NUMER KARTY	VIII2
TYTUŁ KARTY	Gospodarka II Rzeczypospolitej
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie znaczenia portu w Gdyni oraz Centralnego Okręgu Przemysłowego. 2. Poznanie biografii inżyniera Eugeniusza Kwiatkowskiego.

KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść mapę II Rzeczypospolitej, aby pokazać uczniom, gdzie jest położona Gdyni oraz Centralny Okręg Przemysłowy. Na lekcji należy również wspomnieć o Eugeniuszu Kwiatkowskim, inicjatorze budowy portu w Gdyni oraz Centralnego Okręgu Przemysłowego. Informację o historii portu można znaleźć na stronie internetowej http://www.port.gdynia.pl/pl/Rozmawiając o architekturze okresu międzywojennego , można również wykorzystać zdjęcia ze strony internetowej miasta Gdynia. Warto pokazać uczniom fragmenty filmu <i>Miasto z morza</i> w reżyserii Andrzeja Kotkowskiego.
---------------------------	---

NUMER KARTY	VIII3
TYTUŁ KARTY	Pomiędzy dwoma wojnami
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie podstawowych pojęć związanych z okresem międzywojennym: <i>sanacja, zamach majowy, proces brzeski</i> . 2. Poznanie podstawowych wydarzeń związanych z historią Polski w latach 1918 – 1939.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęciach, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy wspomnieć o roli, jaką odegrał obóz zwolenników Józefa Piłsudskiego i omówić okres, w którym obóz ten sprawował rządy. Warto również wspomnieć o prezydencie Gabrielu Narutowiczu. Biografię Gabriela Narutowicza można znaleźć na stronie internetowej http://dzieje.pl/postacie/gabriel-narutowicz-1865-1922

NUMER KARTY	VIII4
TYTUŁ KARTY	Kultura, nauka i technika w dwudziestoleciu międzywojennym
CEL DYDAKTYCZNY	Poznanie najważniejszych pisarzy, artystów i wynalazców kultury okresu dwudziestolecia międzywojennego: Franciszek Żwirko, Stanisław Wigura, Stefan Banach, Marian Rejewski, Jan Czochralski.

KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęciach, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy odwołać się do wiedzy z lekcji języka polskiego, podczas których zostali omówieni najwybitniejsi pisarze i artyści tego okresu oraz ich dzieła. Do rozmowy o Janie Czochralskim można wykorzystać informacje ze strony internetowej Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Wiele ciekawostek o Stefanie Banachu można znaleźć na stronie internetowej czasopisma „Świat Matematyki”. Na zajęciach należy również wspomnieć o Marianie Rejewskim oraz złamaniu szyfru Enigmy. Informacje o Franciszku Żwirko i Stanisławie Wigurze są dostępne na stronie internetowej Polskiego Radia.
---------------------------	--

NUMER KARTY	VIII5
TYTUŁ KARTY	W okupowanej Polsce
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie najważniejszych faktów z okresu okupacji. 2. Poznanie działalności polskiego państwa podziemnego. 3. Poznanie form stawiania oporu przez społeczeństwo polskie wobec okupantów.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść atlas historyczny, który ułatwi omówienie następstw paktu Ribbentrop – Mołotow, pokazanie obszarów włączonych we wrześniu 1939 roku do Niemiec i ZSRR oraz zarysowanie granic Generalnego Gubernatorstwa. Omawiając działalność polskiego państwa podziemnego, należy określić lata tej działalności, opowiedzieć o polityce Rządu Rzeczypospolitej na uchodźstwie i w Polsce oraz o postaciach w nią zaangażowanych. Podczas lekcji należy wspomnieć o formacjach polskich żołnierzy (cichociemni, Szare Sze-regi), a także o ważnych wydarzeniach tego okresu (mały sabotaż, zamach na Kutschere). Niezbędne informacje oraz ilustracje można znaleźć na stronie internetowej Instytutu Pamięci Narodowej i portalu www.dzieje.pl

NUMER KARTY	VIII6
TYTUŁ KARTY	Dwa powstania w okupowanej Warszawie
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie przyczyn i przebiegu powstania w getcie warszawskim. 2. Poznanie przyczyn i przebiegu powstania warszawskiego.

KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęciach, podczas których omawiana będzie karta pracy, należy odwołać się do wiedzy na temat powstania w getcie warszawskim, którą uczniowie nabyli wcześniej. Rozmawiając o powstaniu warszawskim, należy wspomnieć m.in. o akcji „Burza”, przyczynach wybuchu powstania, przebiegu walk, funkcjonowaniu poczty powstańczej. Warto w trakcie lekcji wykorzystać zasoby internetowe Archiwum Historii Mówionej Muzeum Powstania Warszawskiego.
---------------------------	--

NUMER KARTY	VIII7
TYTUŁ KARTY	Polacy na frontach II wojny światowej
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie postaci Władysława Sikorskiego, Władysława Andersa, Stanisława Maczka. 2. Poznanie najważniejszych dat bitew II wojny światowej, w których brali udział Polacy. 3. Poznanie historii niedzwiedzia Wojtka.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść mapę historyczną, aby pokazać uczniom miejsca bitew, w których brali udział Polacy. Omawiając postać Władysława Sikorskiego, należy wspomnieć o Rządzie Rzeczypospolitej na uchodźstwie. Atrakcyjnym elementem zajęć może być rozmowa o losach niedzwiedzia Wojtka.

NUMER KARTY	VIII8
TYTUŁ KARTY	Polska Rzeczpospolita Ludowa
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie najważniejszych dat związanych z Polską Rzeczpospolitą Ludową. 2. Wyjaśnienie, czym były: Polska Rzeczpospolita Ludowa, Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, <i>żelazna kurtyna</i>, <i>stan wojenny</i>, <i>cenzura</i>. 3. Poznanie roli Kościoła rzymskokatolickiego w okresie realnego socjalizmu. 4. Poznanie symbolu architektury socrealistycznej – Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie.

KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść mapę historyczną, aby pokazać uczniom granice Polski w 1945 roku. Omawiając rolę Kościoła rzymskokatolickiego, należy wspomnieć o kardynale Stefanie Wyszyńskim, prymasie Polski. Życiorys kardynała Stefana Wyszyńskiego został umieszczony na stronie internetowej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Historię Pałacu Kultury i Nauki wraz z zdjęciami można znaleźć na stronie internetowej Pałacu Kultury i Nauki.
---------------------------	--

NUMER KARTY	VIII9
TYTUŁ KARTY	NSZZ „Solidarność”
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie genezy powstania Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”. 2. Poznanie genezy i następstw porozumień sierpniowych. 3. Wyjaśnienie pojęć: <i>strajk, stan wojenny, opozycja, drugi obieg</i>.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść mapę Polski i pokazać uczniom, gdzie jest położony Gdańsk. Należy omówić 21 postulatów Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego, a także wyjaśnić zasady funkcjonowania drugiego obiegu wydawniczego w latach 1976 – 1989 oraz cenzury. Informacje dotyczące ówczesnego życia kulturalnego można znaleźć na stronie internetowej Polskiego Radia.

NUMER KARTY	VIII10
TYTUŁ KARTY	W odrodzonej Rzeczypospolitej
CEL DYDAKTYCZNY	1. Poznanie najważniejszych dat, osób i wydarzeń związanych z historią Polski po przełomie politycznym 1989 roku. 2. Wstąpienie Polski do NATO i Unii Europejskiej. 3. Poznanie krajów współcześnie sąsiadujących z Polską.
KOMENTARZ DO ZADAŃ	Na zajęcia, podczas których wykorzystywana będzie karta pracy, należy przynieść mapę fizyczną Europy, na której zaznaczone są granice krajów obecnie sąsiadujących z Polską. Omawiając genezę przystąpienia Polski do Traktatu Północnoatlantyckiego oraz Unii Europejskiej, należy wskazać skutki tych wydarzeń. Warto również sięgnąć po akcent muzyczny – hymn Unii Europejskiej <i>Oda do radości</i> .

